

Samen thuis lezen

Een praktijkonderzoek over ouders betrekken bij het leesonderwijs

Praktijkwerkstuk in het kader van het Fontys Opleidingscentrum voor Speciale Onderwijszorg

Opleidingstraject: Groeps Gespecialiseerde Leerkracht (GGL)

Lesplaats: Bovenkarspel

Begeleid door: Nicole Coehoorn

Studentnummer: 2133683

Student: Suzanne van Gaelen

Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg Fontys Hogescholen Tilburg

Samenvatting

Voor u ligt het afstudeeronderzoek van mijn opleiding Groeps Gespecialiseerde Leerkracht (GGL). Dit onderzoek beschrijft hoe het thuis lezen met ouders en leerlingen aangepakt kan worden.

Met dit onderzoek wil ik een antwoord vinden op de volgende vraag: *Hoe kan ik de ouders van mijn groep betrekken bij het leesonderwijs, zodat de leesprestaties en het leesplezier van de leerlingen omhoog gaan?*

Het onderzoek is uitgevoerd op SBO De Wissel in Hoorn, in de groep 'de Panters'. Dit is het beste te vergelijken met een reguliere groep 3/4. Alle leerlingen en hun ouders hebben meegedaan met het leesproject. Wel is het zo dat niet alle ouders en kinderen hebben meegedaan volgens het voorschrift van minimaal vier keer per week oefenen.

Vanuit literatuur- en bronnenonderzoek kwam naar voren dat ouders veel invloed hebben op de leesresultaten en leesattitude van hun kind. Het blijkt van belang te zijn om ouders al vroeg actief bij de leesontwikkeling van hun kinderen te betrekken, in het bijzonder als het gaat om risicokinderen, die extra oefening nodig hebben. Ook kwam vanuit de literatuur naar voren dat de methode 'Samen Beter Lezen' geschikt is om ouders thuis te laten oefenen. Er is voor gekozen om deze methode aan te passen en die te gebruiken in de groep. De leerlingen hebben acht weken lang 'leesmappen' mee naar huis gekregen, met daarin verschillende materialen die aansloten op de gebruikte methode in de klas.

De ouders zagen na afloop van het project met de leesmappen verschillende positieve veranderingen bij hun kinderen. Vanuit de leerlingen kwam niet duidelijk naar voren dat bij hen het leesplezier is toegenomen. Deelname aan het leesproject volgens voorschrift bleek te zorgen voor vooruitgang van het kind op leesgebied. Omdat niet alle ouders volgens voorschrift hebben meegedaan, is niet bij alle kinderen vooruitgang te zien. Geconcludeerd kan worden dat voor deze groep ouders en kinderen meer en/of andere voorlichting moet plaatsvinden over hoe zij het lezen thuis kunnen stimuleren en ondersteunen.

Erkentelijkheidspagina

In het kader van mijn afstudeeronderzoek, heb ik de afgelopen twee jaar gewerkt aan een onderzoek. Hierbij wilde ik de leesresultaten en het leesplezier van mijn leerlingen omhoog brengen door middel van ouders thuis te betrekken bij het leesonderwijs. Ik vond het een uitdaging om aan dit onderzoek te werken en ik heb er ontzettend veel van geleerd. Graag zou ik een aantal mensen willen bedanken die mij geholpen hebben de afgelopen twee jaar;

Allereerst wil ik mijn intervisiedocent, Nicole Coehoorn, bedanken voor haar goede en prettige begeleiding bij het onderzoek. Door haar snelle en gerichte feedback kon ik vaak snel weer verder als ik was vastgelopen in het onderzoek.

Daarnaast wil ik uiteraard ook de leden van mijn intervisiegroepje, Teunis de Wit, Susan Heddes en Clasiën Bregman-Snaas, bedanken voor hun hulp, steun en feedback. Door het intensief email-contact dat we hadden, hebben we elkaar goed kunnen stimuleren en helpen.

Ook wil ik alle leerlingen en ouders uit mijn groep, de Panters, bedanken voor hun medewerking, tijd en inzet bij het leesonderzoek. Zonder hen had ik geen onderzoek kunnen doen!

Verder wil ik mijn duo-collega, Marleen Dingsdag, en mijn klassenassistent, Elly Liemann, bedanken voor hun hulp en medewerking aan het leesonderzoek. Het motiveren van de ouders en de kinderen was een moeilijke en tijdrovende klus. En ook de uitvoering van het leesonderzoek heeft veel tijd gevraagd. Hierbij hebben zij mij altijd geholpen.

Ook Linda Hanraads, mijn leescoördinator, die mij heeft geholpen tijdens het onderzoek bij de opzet en uitwerking van de informatieavond en –middag voor de ouders, wil ik bedanken. Het meedenken met de opzet en de uitvoering heeft ertoe geleid dat alle ouders de informatieavond/-middag als heel nuttig hebben ervaren!

Als laatste, maar zeker niet als minst belangrijke, wil ik mijn twee mannen, Wouter en Jasper, en mijn moeder Jannie, bedanken voor alle begrip die zij hebben getoond tijdens drukke periodes in het onderzoek. Zij namen mij andere zaken uit handen, waardoor ik mij volledig kon richten op het onderzoek. Ook namen zij genoeg met iets minder aandacht en kreeg ik volledige medewerking tijdens vele avonden achter de computer. Zonder hulp van hen, had ik dit niet kunnen realiseren.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Erkentelijkheidspagina	3
Inhoudsopgave	4
Hoofdstuk 1: Introductie	6
1.1 Het onderwerp ‘Ouders betrekken bij het leesonderwijs’	6
1.2 De onderzoeksvraag	7
1.3 Het belang van de onderzoeksvraag	7
Hoofdstuk 2: Situering	9
2.1 Mijn praktijksituatie	9
2.2 Interesse voor het betrekken van ouders bij het leesonderwijs	10
2.3 Literatuur	10
2.3.1 Literatuur over de rol van ouders bij het leesonderwijs	10
2.3.2 Literatuur over hoe ouders kunnen worden betrokken bij het leesonderwijs	12
2.3.3 Literatuur over de rol van de school en/of leerkracht bij het betrekken van ouders bij het leesonderwijs	15
Hoofdstuk 3: Het onderzoek	18
3.1 Opbouw van het plan van aanpak	18
3.2 Uitvoering plan van aanpak	19
3.3 Onderzoeksmiddelen	21
Hoofdstuk 4: Datapresentatie	24
4.1 De uitvoering van het leesproject	24
4.2 Enquête onder de ouders	25
4.2.1 Veranderingen in leesbeleving	25
4.2.2. Veranderingen in leesaanpak	27
4.2.3. Evaluatie thuis lezen	29
4.3 Vragenlijsten onder de leerlingen	30
4.4 Toetsgegevens van de leerlingen	34
4.5 Resultaten van de leerlingen tegenover de deelname aan het leesproject	35
4.6 Observaties vanuit de praktijk	36
Hoofdstuk 5: Conclusies	38
5.1. Conclusies	38

5.2 Discussie	39
5.3 Beantwoording van onderzoeksvraag en deelvragen	40
5.4 Aanbevelingen	42
5.4.1 Aanbevelingen op groepsniveau	42
5.4.2 Aanbevelingen op schoolniveau	43
Hoofdstuk 6: Evaluatie en reflectie	45
6.1 Hoe heb ik het onderzoek ervaren?	45
6.2 Opbrengsten voor mijzelf	46
6.3 Opbrengsten voor de leerlingen	46
6.4 Opbrengsten voor de school	47
6.5 Sterke en zwakke kanten van het onderzoek	47
6.6 Betekenis van het onderzoek voor mij	47
Literatuurlijst	49
Bijlages	50
Bijlage 1: Fasemodel Samen Beter Lezen	
Bijlage 2: Email Drs. Karin van de Mortel	
Bijlage 3: Correctieprocedure Samen Beter Lezen	
Bijlage 4: Logboekkaart Samen Beter Lezen	
Bijlage 5: Aftekenlijst	
Bijlage 6: Informatie lezen en leesmap	
Bijlage 7: Opzet informatieavond	
Bijlage 8: Vragenlijst ouders Samen Beter Lezen	
Bijlage 9: Ouder-enquête Marjolein Stuijbergen	
Bijlage 10: Ouder-enquête 1	
Bijlage 11: Ouder-enquête 2	
Bijlage 12: Vragenlijst OBD voor de leerlingen	
Bijlage 13: Vragenlijst leesmappen leerlingen	
Bijlage 14: Verwerking vragen uit de enquête ouders	
Bijlage 15: Vragenlijst 2 leerlingen	

Hoofdstuk 1: Introductie

In dit hoofdstuk zal ik ingaan op de vraag waarom ik voor het onderwerp 'Ouders betrekken bij het leesonderwijs' heb gekozen, wat ik denk te bereiken met dit onderzoek en waarom dit onderzoek voor mij en mijn omgeving belangrijk is.

1.1 Het onderwerp 'Ouders betrekken bij het leesonderwijs'

Tijdens mijn werk, op SBO De Wissel, merkte ik dat ik veel interesse heb in het leesonderwijs. Ook tijdens de opleiding Groeps Gespecialiseerde Leerkracht merkte ik sterk dat mijn interesse in het bijzonder uitgaat naar het leesonderwijs. Het geven van leesonderwijs vind ik erg leuk en boeiend. Het geeft mij grote voldoening om na allerlei inspanningen van het kind en van mij als leerkracht te merken dat het kind begint te lezen en aandacht krijgt voor het geschreven schrift. Je merkt aan het kind dat er een wereld voor hem/haar open gaat. Omdat ik werk in een groep drie ben ik in mijn praktijk iedere dag intensief bezig met het leesonderwijs.

Regelmatig krijg ik vragen van ouders over hoe zij hun kind kunnen begeleiden bij het lezen in de thuissituatie. Hierop kon ik wel wat algemene adviezen geven, maar heel precies kon ik niet vertellen hoe ze dit het beste konden aanpakken.

In de module Taal-, lees- en spellingproblemen van de opleiding kwam naar voren dat ouders veel invloed hebben op de leesresultaten en leesattitude van hun kind. Het blijkt van belang te zijn om ouders al vroeg actief bij de leesontwikkeling van hun kinderen te betrekken, in het bijzonder als het gaat om risicokinderen, die extra oefening nodig hebben. Steeds meer onderzoek toont aan dat een sterke betrokkenheid van ouders bij de leesontwikkeling van hun kinderen een positieve invloed heeft op de leesprestaties¹.

Daarnaast zijn wij op 'SBO De Wissel', bezig met een LISBO-traject (=Lees Impuls Speciaal BasisOnderwijs). Dat betekent dat er op school veel aandacht is voor het verbeteren van het leesonderwijs en de leesprestaties van de leerlingen. Ook hierdoor kwam ik op het idee om voor mijn onderzoek aan de slag te gaan met het leesonderwijs. Het onderwerp 'ouders

¹ Vernooy, Dr. K. (2006). *Effectief omgaan met risicolezers. Werken aan preventie en beter omgaan met leesproblemen*. CPS onderwijsontwikkeling en advies en Cijvat, Drs. I. (2008/2009). *Ouders betrekken bij de leesproblemen van hun kind*. CPS conferentiereader.

betrekken bij het leesonderwijs' is in het LISBO-traject nog niet aan bod geweest en lijkt mij daarom heel zinnig om te onderzoeken.

1.2 De onderzoeksvraag

Door de bovenstaande punten kwam bij mij de volgende onderzoeksvraag naar boven;

Hoe kan ik de ouders van mijn groep betrekken bij het leesonderwijs, zodat de leesprestaties en het leesplezier van de leerlingen omhoog gaan?

Bij het beantwoorden van deze vraag wil ik mij vooral richten op de ouders en kinderen uit mijn groep, dat wil zeggen een groep 3 van het Speciaal Basisonderwijs. Ik zou graag een manier van werken vinden, die haalbaar is voor de ouders en kinderen, om thuis te lezen. Ook zou deze manier moeten leiden tot verbetering van de leesprestaties en het leesplezier van mijn leerlingen. Het is voor mij in mijn praktijksituatie een uitdaging om ouders mee te krijgen om thuis aan de slag te gaan met het lezen. Het contact met de ouders en ook de betrokkenheid van de ouders is niet altijd even vanzelfsprekend als in het reguliere basisonderwijs.

Ook wil ik mij tijdens dit onderzoek richten op een manier van werken thuis die aansluit bij de methode die wij op mijn school gebruiken voor het aanvankelijk lezen, namelijk Veilig Leren Lezen.

Bovenstaande punten hebben voor mij geleid tot de volgende deelvragen in het onderzoek:

- Welke mogelijkheden/manieren zijn er om ouders te betrekken bij het leesonderwijs in groep 3?
- Welke manier van ouders betrekken bij het leesonderwijs kan ik het beste toepassen in mijn praktijk (binnen het SBO)?
- Hoe kan ik ouders en kinderen meekrijgen om thuis aan de slag te gaan met hun kind met lees oefeningen?
- Gaan, door ouders thuis te laten oefenen met hun kind, de leesprestaties en het leesplezier omhoog?

1.3 Het belang van de onderzoeksvraag

Het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag is uiteraard belangrijk voor de leerlingen uit mijn klas om mogelijk (nog) beter te leren lezen.

Mijn onderzoeksvraag is ook interessant voor mijn school, omdat ook de rest van de school gebaat is bij verbetering van de leesprestaties. In het kader van het LISBO-traject zijn wij, zoals eerder genoemd, als school bezig om het leesonderwijs te verbeteren. Uit een onderzoek op onze school is gebleken dat naar aanleiding van het LISBO-traject de leesresultaten met 80% zijn verbeterd. Met name de kinderen in avi 3 niveau en hoger waren omhoog gegaan. De kinderen met de lagere avi niveaus hebben meer moeite om vooruitgang te boeken, omdat dit vaak kinderen betreft waarbij het lezen moeilijker op gang kwam. Hier valt dus nog winst te halen.

Vorig schooljaar merkte ik dat ook in mijn eigen klas. De kinderen lezen al beter dan de jaren daarvoor, maar ze bleven toch nog achter bij de gestelde doelen, namelijk om avi-1 niveau te halen aan het eind van het schooljaar. Ik hoop met mijn onderzoek de leesprestaties van de leerlingen (nog) meer te kunnen verhogen. Het verhogen van de leesprestaties gaat samen met het vergroten van het leesplezier bij de leerlingen².

² Vernooy, Dr. K. (2006). *Effectief omgaan met risicolezers. Werken aan preventie en beter omgaan met leesproblemen*. CPS onderwijsontwikkeling en advies.

Hoofdstuk 2: Situering

In dit hoofdstuk zal ik uitleggen wat mijn praktijksituatie is en wat er nu gedaan wordt binnen mijn school en binnen mijn eigen groep met betrekking tot ouders en het leesonderwijs. Ook zal ik uitleggen hoe mijn interesse voor het betrekken van ouders bij het leesonderwijs is ontstaan. Als laatste zal ik ingaan op wat er in de literatuur wordt gezegd en geadviseerd over ouders betrekken bij het leesonderwijs en de rol van de school en leerkracht hierin.

2.1 Mijn praktijksituatie

Ik ben werkzaam op Speciale Basisschool (SBO) De Wissel in Hoorn. Dit is een school met ongeveer 260 kinderen, verdeeld over 19 groepen. Samen met 34 andere scholen maakt De Wissel deel uit van het samenwerkingsverband Hoorn 2. Op De Wissel werk ik in de groep 'de Panters', die te vergelijken is met een reguliere groep drie, maar het tempo en het niveau in mijn groep drie ligt iets lager. Veel kinderen zijn ook al iets ouders dan de kinderen in een reguliere groep drie en ze zijn vaak eerder vastgelopen in het aanvankelijk leesproces op een reguliere school. In mijn groep wordt gewerkt met de methode Veilig Leren Lezen voor het aanvankelijk leren lezen. Wij doorlopen de methode rustiger dan in het reguliere basisonderwijs. In plaats van twaalf kernen in één jaar, werken wij ongeveer negen kernen in één jaar door. De overige drie kernen krijgen ze aangeboden in de volgende groep. Soms is het zo dat kinderen al hoger kunnen beginnen dan kern 1, doordat ze al wat letterkennis hebben opgebouwd op de vorige school of in de vorige groep. Ze starten dan hoger en kunnen dan wel alle kernen doorlopen in mijn groep. Het komt hierdoor regelmatig voor dat we met twee of meer leesniveaus in één groep werken. Het doel wat betreft lezen in mijn groep is om aan het eind van het jaar alle kinderen op minimaal AVI 1 beheersingsniveau te hebben gebracht.

De kinderen op De Wissel hebben veelal te maken met leer- en/of gedragsproblemen. Dit kan te maken hebben met interne en/of externe factoren. Een voorbeeld van een externe factor is dat de thuissituatie niet optimaal is. Dit is een belangrijk aandachtspunt om mee te nemen in dit onderzoek bij het betrekken van ouders bij het leesonderwijs.

Binnen mijn school wordt op dit moment niets concreets gedaan met ouders en thuis lezen. In de midden- en bovenbouwgroepen zijn er wel kinderen die hun leesboek mee naar huis nemen en thuis oefenen, op advies van de leerkracht. Vaak oefenen ze dan met één van de ouders en vullen ze het aantal gelezen bladzijden in op een huiswerkkaart. De leerkracht heeft hierbij een controlerende taak.

In de onderbouw, waar ik werkzaam ben en waar mijn 'groep drie' deel van uitmaakt, is thuis lezen met de ouders geen beleidspunt. Sommige ouders vragen om adviezen over hoe ze thuis het beste kunnen lezen met hun kind en daarop geven wij adviezen. Uitleg over het lezen en het lezen thuis maakt geen deel uit van de informatieavond, die aan het begin van het jaar gegeven wordt en is ook geen punt waar wij op dit moment actief mee bezig zijn.

2.2 Interesse voor het betrekken van ouders bij het leesonderwijs

In de module Taal-, lees- en spellingsproblemen van de opleiding kwam het leesonderwijs uitgebreid aan de orde. Hierbij stuitte ik op een boek van leesgoeroe Kees Vernooy, 'Effectief omgaan met risicolezers', waarin onder andere naar voren kwam dat ouders veel invloed hebben op de leesresultaten en leesattitude van hun kind. Ook werd hierin duidelijk beschreven dat het van belang is om ouders al vroeg actief bij de leesontwikkeling van hun kinderen te betrekken, met name als het gaat om risicokinderen, die extra oefening nodig hebben. Uit steeds meer onderzoek blijkt dat een sterke betrokkenheid van ouders bij de leesontwikkeling van hun kinderen een positieve invloed heeft op de leesprestaties³.

Deze kennis zorgde ervoor dat ik ben gaan kijken naar mijn eigen praktijksituatie en dat ik heb geconcludeerd dat er op dit punt nog iets te verbeteren valt. Dit heeft ertoe geleid dat mijn interesse voor het leesonderwijs en met name voor het betrekken van ouders hierbij is aangewakkerd.

2.3 Literatuur

Hieronder zal de literatuur over de verschillende deelonderwerpen uit het onderzoek worden beschreven.

2.3.1 Literatuur over de rol van ouders bij het leesonderwijs

In de literatuur wordt aangegeven, zoals hierboven genoemd, dat het betrekken van ouders bij het leesonderwijs een positieve invloed heeft op de leesprestaties.

Ook Klaassen en Stienstra geven aan dat leerkrachten niet de enige personen zijn die wat kunnen doen aan de leesvaardigheid van kinderen. Ook volgens hen kunnen ouders een

³ Vernooy, Dr. K. (2006). *Effectief omgaan met risicolezers. Werken aan preventie en beter omgaan met leesproblemen*. CPS onderwijsontwikkeling en advies en Cijvat, Drs. I. (2008/2009). *Ouders betrekken bij de leesproblemen van hun kind*. CPS conferentiereader.

belangrijke rol spelen. Ten eerste kunnen ouders het leesonderwijs op de school van hun kind kritisch volgen. Ten tweede kunnen zijzelf inspelen op de leesontwikkeling van hun kind. Zij kunnen dit bijvoorbeeld doen door het kind te laten merken dat zij het lezen op school belangrijk vinden en daar veel belangstelling voor hebben. Daarnaast kunnen zij hun kind motiveren door te laten merken dat zijzelf ook plezier beleven aan het lezen van een goed boek. Ouders kunnen de leesontwikkeling ook stimuleren door voor te lezen of om af en toe met hun kind een boek te kopen. Ook kunnen ouders met hun kind naar de bibliotheek gaan om te helpen boeken uit te kiezen waarvan de inhoud het kind interesseert. Het kan soms nodig zijn dat ouders zelf hun kind, als aanvulling op wat school doet, bij leesproblemen helpen⁴.

In het Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het Speciaal Basisonderwijs vind je ook informatie terug over de rol van ouders bij het leesonderwijs. In het protocol worden twee rollen genoemd die ouders kunnen vervullen. De eerste rol van de ouders bestaat uit het zorgen voor een stimulerende leesomgeving thuis. Een stimulerende leesomgeving heeft niet alleen op school, maar ook thuis een positief effect op de leesontwikkeling van de leerling.

De tweede rol waarover gesproken wordt, is een rol in het vervullen van begeleiding thuis. De meeste ouders zullen hierbij extra begeleiding nodig hebben vanuit de school, in het bijzonder van de groepsleerkracht.⁵

Ook Paternotte bevestigt deze informatie over de rol van ouders bij het leesonderwijs. Zij zegt daarover het volgende; Ouders spelen een belangrijke rol op tenminste de navolgende terreinen:

- Signalen serieus nemen van het kind bij leesproblemen
- Blijven stimuleren en bemoedigen
- Overleggen met school
- Thuis extra ondersteunen⁶

Paternotte geeft daarnaast aan dat het voor zwakke lezers uiterst belangrijk is om zoveel mogelijk te lezen. Zij spreekt van 'leeskilometers maken'. Over wat ouders in de thuissituatie kunnen doen, zegt zij het volgende; Kinderen met leesproblemen en dyslexie die niet (of juist te veel) worden gestimuleerd tot lezen, ontwikkelen hiertegen een steeds grotere tegenzin. Om te

⁴ Klaassen, H. & A. Stienstra-Sondij (2001). *Samen Beter Lezen, Een oefenmethode voor op school en thuis*. Amersfoort: CPS.

⁵ Wouters, E. & H. Wentink (2005). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het Speciaal Basisonderwijs*. Expertisecentrum Nederlands. Nijmegen: Drukkerij MacDonald/SSN.

⁶ Paternotte, A. (2006). *Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool, leidraad voor ouders*. Bilthoven: Balans/Steunpunt Dyslexie.

voorkomen dat ze steeds verder gaan achterlopen in vergelijking met hun klasgenoten, is het nodig ze extra te motiveren. Het werkt positief om het kind optimaal te betrekken bij het plannen van de oefeningen, zodat het zelf weet waarom er wordt geoefend.

Ook geeft Paternotte aan dat het belangrijk is dat ouders van kinderen met leesproblemen elke dag voorgelezen worden, tenminste tot het kind in groep 8 zit! Daarmee krijgen kinderen ondanks de leesproblemen toegang tot de gewone kinderboeken die bij hun leeftijd passen en werken ouders effectief mee aan het voorkomen van een taalachterstand bij hun kind.

Paternotte geeft onder andere de volgende tips aan ouders;

- De meest gebruikte leesmethodes hebben een website. www.veiliglerenlezen.nl heeft als enige een zeer informatief gedeelte voor ouders. Per periode wordt uitgelegd hoever het kind vordert in het leesproces. Tips en boektitels geven ouders middelen in handen om zelf iets te doen.
- Samen boeken lezen en voorlezen is altijd goed.
- Blijven lezen is heel belangrijk voor een kind met (vermoedelijk) dyslexie. Het spreekt bijna vanzelf dat het leesmateriaal aansluit bij de interesse van het kind, zodat het gemotiveerd blijft en plezier blijft houden in het lezen. Ook stripboeken mogen!⁷

Deze tips komen overeen met hetgeen er gezegd wordt door Klaassen en Stienstra en wat geschreven staat in het Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het Speciaal Basisonderwijs.

2.3.2 Literatuur over hoe ouders kunnen worden betrokken bij het leesonderwijs

Klaassen en Stienstra hebben een methode ontwikkeld waarbij ouders/verzorgers of een ander familielid in de thuissituatie de rol van tutor kan vervullen van een zwak lezend kind. Deze methode heet 'Samen Beter Lezen', waarnaar Cijvat⁸ in haar artikel ook verwijst.

De methode 'Samen Beter Lezen' is een gestructureerde en eenvoudige oefenmethode, opgezet voor leerlingen met leesproblemen in groep vier tot en met acht. Uit onderzoek is gebleken dat de methode niet alleen geschikt is voor leerlingen uit groep vier tot en met acht, maar dat alle lezers hun leesvaardigheid op deze manier verder kunnen ontwikkelen. Het oefenprogramma is methode-onafhankelijk en is gericht op verbetering van het voortgezet

⁷ Paternotte, A. (2006). *Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool, leidraad voor ouders*. Bilthoven: Balans/Steunpunt Dyslexie.

⁸ Cijvat, Drs. I. (2008/2009). *Ouders betrekken bij de leesproblemen van hun kind*. CPS conferentiereader.

technisch lezen in samenhang met begrijpend lezen en leesattitude. Voor de aanpak van de methode is een fasemodel opgesteld die opgenomen is in bijlage 1.

Een voorwaarde is dat de ouder/verzorger op een hoger niveau leest dan de leerling. De ouder leest samen met kind op een rustig plekje in huis. Ze oefenen vijftien minuten per keer, minimaal vier keer per week, gedurende een periode van acht tot tien weken.

De oefenmethode voldoet aan alle aspecten van effectieve ouderhulp zoals Klaassen en Stienstra die omschrijven in twee onderdelen; wanneer is de hulp van ouders wel effectief? En wanneer is de hulp van ouders niet effectief?;

Wanneer is de hulp van ouders *niet* effectief?:

Wanneer ouders de leerkrachtrol op zich nemen, kan er thuis een rolconflict ontstaan. In een dergelijke situatie volgen ouders vaak met spanning de leesprestaties van hun kind. Hierdoor kan een kind zich steeds onzekerder gaan voelen over zijn leesprestaties.

Vaak geeft de leerkracht zwakke lezers een boekje mee naar huis om daaruit samen met een ouder te lezen. De leerkracht geeft het boekje mee vanuit de veronderstelling dat het kind door thuis te lezen meer oefent. Dit is echter niet vanzelfsprekend. Ouders weten vaak niet goed hoe ze thuis hun zwak lezend kind het beste kunnen helpen. Het gaat niet alleen om wat ouders doen, maar vooral om de manier waarop.

Wanneer is de hulp van ouders *wel* effectief?:

Ouders moeten een actieve rol willen spelen bij het verbeteren van de leesontwikkeling van hun kind. De leerkracht dient ouders erop te attenderen dat het niet in de eerste plaats gaat om de hoeveelheid tijd die ze aan de leesproblemen van hun kind besteden, maar om de kwaliteit en de regelmaat van hun inzet. Vier keer per week een kwartier goed met het kind bezig zijn, is effectiever dan een uur aanrommelen.

Het leren lezen op school en het lezen thuis moeten als het ware in elkaars verlengde liggen. Op school leert de leerkracht de kinderen lezen en geeft hij de kinderen leesinstructie. In tegenstelling tot de leesinstructie die de leerkracht op school geeft, zou de rol van de ouders moeten bestaan uit ondersteuning bij het lezen zelf.

Het is belangrijk dat de relatie tussen ouders en kind ontspannen is.

De activiteiten van de ouders moeten afgestemd zijn op de interesse en het leesniveau van hun kind en op de groepsinstructie en de extra activiteiten die de leerkracht voor het kind ontplooit.

Ouders kunnen betere leesresultaten met hun kind bereiken, als ze weten hoe ze hun kind moeten ondersteunen tijdens het lezen. Het gaat dan om zaken als; aansluiten bij de interesse van het kind, voordoen, samen lezen en het corrigeren van leesfouten.⁹

Paternotte bevestigt deze informatie. Ook zij geeft richtlijnen over wanneer de hulp van ouders effectief is en benoemt daarbij de kwaliteit en regelmaat, het aansluiten bij hetgeen er op school gebeurt en het op een ontspannen en leuke manier oefenen om de motivatie te behouden. Daarnaast geeft zij nog twee andere richtlijnen over wanneer de hulp van ouders effectief is;

Als het kind meedenkt over de extra oefeningen, bijvoorbeeld door samen naar de bibliotheek te gaan om nieuwe boeken uit te zoeken;

Als er voldoende afwisseling in de oefeningen zit, bijvoorbeeld door af en toe stripboeken, dichtbundels, korte verhalen en informatieve boeken te kiezen.¹⁰

In het Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het Speciaal Basisonderwijs wordt ook bovenstaande informatie bevestigd over de rol van ouders in het vervullen van de begeleiding thuis. Ook zij geven het belang aan van op een ontspannen manier extra lezen met het kind. Daarbij geven zij aan dat dagelijks lezen, op school en thuis, essentieel is voor kinderen met leesproblemen. Ouders kunnen, volgens het Protocol, een goede ondersteunende rol spelen wanneer een leerling extra begeleiding nodig heeft bij het leren lezen. Verder benoemen zij ook het belang van een breed assortiment teksten en boeken, net als Paternotte.

Het Protocol geeft als enige aan dat het van belang is dat de leerling een boek zelfstandig kan lezen, zodat het lezen een ontspannen bezigheid is. Wanneer het niveau te hoog is, kan gebruik worden gemaakt van een audio-opname op band of cd¹¹. Dit punt wordt door de andere niet genoemd.

Buiten de literatuur om heb ik ook informatie gevraagd bij Drs. Karin van de Mortel. Dit is opgenomen in bijlage 2. Zij werkt bij het CPS en begeleidt onze school in het LISBO-traject. Ook zij herhaalde alle bovenstaande punten en benadrukte het belang van het aansluiten bij het geleerde en het belang van motivatie. Daarnaast gaf zij, net als de literatuur, aan dat ouders zich niet moeten opstellen als leerkrachten bij het thuis lezen. Als tip gaf van de Mortel om eens een ouderavond te geven.

⁹ Klaassen, H. & A. Stienstra-Sondij (2001). *Samen Beter Lezen, Een oefenmethode voor op school en thuis*. Amersfoort: CPS.

¹⁰ Paternotte, A. (2006). *Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool, leidraad voor ouders*. Bilthoven: Balans/Steunpunt Dyslexie.

¹¹ Wouters, E. & H. Wentink (2005). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het Speciaal Basisonderwijs*. Expertisecentrum Nederlands. Nijmegen: Drukkerij MacDonald/SSN.

2.3.3 Literatuur over de rol van de school en/of leerkracht bij het betrekken van ouders bij het leesonderwijs

Nadat ik bovenstaande informatie gelezen had, vroeg ik mij af wat de school en/of de leerkracht precies kan of moet doen om ouders te betrekken en te ondersteunen bij het leesonderwijs. Ook hierover is veel geschreven in de literatuur.

Vernooy en Cijvat geven aan dat er verschillende manieren zijn waarop scholen ouders bij de leesontwikkeling van hun kinderen kunnen betrekken. Zij noemen hierbij onder andere de volgende punten:

- Informatieavonden organiseren over lezen;
- Workshops voor ouders organiseren over bijvoorbeeld leren lezen, waarin onder andere aan de orde komt hoe ouders daar thuis met hun kind aandacht aan kunnen besteden;
- Ouders kunnen van de school boeken lenen om thuis met hun kind te lezen;
- Ouders kunnen een actieve rol spelen als hun kind leesproblemen heeft, bijvoorbeeld door middel van de methodiek 'Samen Beter Lezen'. Dit is een oefenmethode voor op school en thuis om te werken aan de verbetering van de technische leesvaardigheid in samenhang met begrijpend lezen en de leesattitude van de leerling;
- Regelmatig met ouders communiceren over het leesonderwijs;
- In de schoolkrant of op de website kunnen tips aan ouders worden gegeven over hoe ze op de leesontwikkeling van hun kind kunnen inspelen¹².

Cijvat geeft ook nog verschillende tips aan voor de leerkracht, bijvoorbeeld;

- Geef workshops en informatie aan de ouders en geef mondeling en schriftelijk ideeën hoe de ouder het kind kan begeleiden bij het lezen of de taal-/leesontwikkeling kan stimuleren. Breng ouders op de hoogte van de methodiek 'Samen beter Lezen'.
- Laat ouders zien hoe er gelezen wordt op school en doe voor, zodat ouders ervaren en begrijpen hoe hun kinderen aan het lezen zijn en het modelgedrag van de leerkracht kunnen overnemen.

¹² Vernooy, Dr. K. (2006). *Effectief omgaan met risicolezers. Werken aan preventie en beter omgaan met leesproblemen*. CPS onderwijsontwikkeling en advies en Cijvat, Drs. I. (2008/2009). *Ouders betrekken bij de leesproblemen van hun kind*. CPS conferentiereader.

- Informeer de ouders hoe het leesproces verloopt en welke leerstof er aan bod komt.
- Geef aantrekkelijk materiaal mee: boeken, poppen of spelactiviteiten en opdrachten die ouders met de kinderen kunnen uitvoeren. Zo mogelijk met aanwijzingen voor de ouder hoe deze uit te voeren.
- Laat ervaringen noteren in een logboekje of in een (digitaal) portfolio, door zowel ouder als kind¹³

In het Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het Speciaal Basisonderwijs wordt ook aangegeven dat de rol van de school en in het bijzonder de rol van de groepsleerkracht groot is in het betrekken van ouders bij het leesonderwijs. Zij geven aan dat de meeste ouders hierbij extra begeleiding nodig zullen hebben. Bijvoorbeeld op het gebied van het extra oefenen van de basisvaardigheden lezen en spellen. Hierbij is het van belang dat de verantwoordelijkheid voor het al dan niet slagen van de leesbegeleiding bij school ligt. Het is van belang dat de leerkracht aangeeft en laat zien hoe de ouders het beste met hun kind kunnen oefenen. Zij dienen concrete adviezen en suggesties aan de ouders te geven en regelmatig overleg te voeren over de uitvoering (minimaal 1 keer per maand). Het is van groot belang dat de begeleiding op school en thuis in elkaars verlengde liggen, omdat het kind anders in verwarring kan raken.¹⁴

In dit hoofdstuk ben ik ingegaan op mijn praktijksituatie. Hierbij heb ik aangegeven hoe het leesonderwijs in mijn groep er nu uitziet. Ook kwam naar voren dat er nog niets concreets gedaan wordt aan thuis lezen met ouders. Vervolgens ben ik ingegaan op hoe mijn interesse voor het betrekken van ouders bij het leesonderwijs is ontstaan. Dit is vooral ontstaan doordat ik nieuwe kennis verkreeg over het betrekken van ouders bij het leesonderwijs, waaruit bleek dat dit een positief effect heeft op de leesprestaties. Als laatste heb ik beschreven welke verdere informatie ik vervolgens in de literatuur heb gevonden over ouders betrekken bij het leesonderwijs. Hierbij deed ik kennis op over de verschillende rollen die ouders kunnen vervullen en de manier waarop ze die kunnen vervullen. Er werden verschillende richtlijnen genoemd om de ouderhulp te laten slagen, onder andere de regelmaat bij het oefenen thuis, op een ontspannen manier bezig zijn en de aansluiting maken bij wat op school gedaan wordt. Ook aansluiten bij de interesse van het kind, een breed assortiment boeken en teksten en het kind laten meedenken zijn belangrijke punten. Daarnaast werd het belang aangegeven van hulp

¹³ Cijvat, Drs. I. (2008/2009). *Ouders betrekken bij de leesproblemen van hun kind*. CPS conferentiereader.

¹⁴ Wouters, E. & H. Wentink (2005). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het Speciaal Basisonderwijs*. Expertisecentrum Nederlands. Nijmegen: Drukkerij MacDonald/SSN.

geven aan ouders bij het lezen thuis, omdat ouders niet als vanzelfsprekend weten hoe zij dit aan moeten pakken. In het verlengde hiervan vond ik ook informatie over de manieren die scholen en /of leerkrachten kunnen toepassen om ouders hierbij te helpen. Door deze informatie heb ik antwoord gekregen op één van de deelvragen uit mijn onderzoek, namelijk welke mogelijkheden/manieren er zijn om ouders te betrekken bij het leesonderwijs in groep 3. Door het antwoord van Drs. Van de Mortel heb ik deels een antwoord gevonden op de deelvraag 'Welke manier van ouders betrekken bij het leesonderwijs kan ik het beste toepassen in mijn praktijk (binnen het SBO)?'. Zij kent mijn praktijksituatie namelijk goed vanuit haar begeleiding bij het LISBO-project. Daarnaast heb ik uiteraard zelf, als leerkracht, ook nog ideeën over welke manier het meest geschikt is voor mijn groep. Hier zal ik in hoofdstuk drie verder op ingaan.

Ik zal in hoofdstuk 3 toelichten welke manieren wij als school en ik als leerkracht uiteindelijk hebben gekozen om ouders te betrekken bij het leesonderwijs en hoe ik dit uitgevoerd en onderzocht heb.

Hoofdstuk 3: Het onderzoek

In dit hoofdstuk zal ik aangeven hoe het onderzoek opgezet is. In het vorige hoofdstuk heb ik een opsomming gegeven van suggesties die in de literatuur gedaan worden om ouders te betrekken bij het leesonderwijs. In dit hoofdstuk zal ik uitleggen voor welke suggesties ik gekozen heb en waarom ik hiervoor gekozen heb. Daarbij zal ik ook kort aangeven hoe ik dit uitgevoerd heb. Ook zal ik nader ingaan op mijn onderzoeksmiddelen en de triangulatie hierin.

3.1 Opbouw van het plan van aanpak

Vanuit de theorie uit het vorige hoofdstuk is duidelijk naar voren gekomen dat het belangrijk is om ouders te betrekken bij het leesonderwijs, onder andere door ouders extra ondersteuning thuis te laten geven aan hun kind. Hiermee wil ik dan ook aan de slag gaan in de praktijk.

Er werden vanuit de theorie ook verschillende suggesties gegeven over hoe ouders dit kunnen doen. In het vorige hoofdstuk werd door meerdere bronnen aangegeven dat de methode 'Samen Beter Lezen' erg bruikbaar is om de leesvaardigheid van leerlingen verder te ontwikkelen met behulp van ouders/verzorgers. Deze methode is gericht op verbetering van het voortgezet technisch lezen in samenhang met begrijpend lezen en leesattitude. Voor de leerlingen in mijn klas geldt dat de meeste nog geen AVI score hebben. Daarom sluit de methode niet helemaal aan bij mijn doelgroep. Wel is het zo dat deze methode bruikbare punten bevat waarvan ik gebruik kan maken bij het opzetten van het lezen thuis. In bijlage 1 is een fasemodel opgenomen van 'Samen Beter Lezen'. Hierin wordt de aanpak kort en bondig omschreven. De punten die ik hier uit heb gehaald om te gebruiken voor de aanpak bij mijn leerlingen zijn:

- Samen Lezen: Lees samen met uw kind hardop.
- Alleen lezen: Uw kind leest hardop.
- Verbeter uw kind op de juiste manier.
- Geef veel complimentjes.
- Vul het logboek in: Schrijf op wat er gelezen is en houd de leesprestaties bij.
- Praat over wat er goed ging.

Voor het verbeteren van het kind heeft 'Samen Beter Lezen' een correctieprocedure opgesteld, welke is opgenomen in bijlage 3. Deze wil ik aanpassen en dan verwerken in de informatie die ik aan de ouders zal geven op een informatieavond. Voor het bijhouden van een logboek heeft 'Samen Beter Lezen' een Logboekkaart gemaakt welke is opgenomen in bijlage 4. Ook deze heb ik aangepast en wil ik gaan gebruiken. Zie hiervoor bijlage 5.

Verder wil ik de informatie die wordt gegeven door onder andere Klaassen en Stienstra over effectieve en niet effectieve ouderhulp zoals die beschreven staat in hoofdstuk 2, verwerken in de informatie die ik aan de ouders wil geven. Deze informatie zal ik op papier zetten voor de ouders en ook bespreken in een informatieavond. Dit is opgenomen in bijlage 6.

In hoofdstuk 2 werd ook meerdere malen genoemd, onder andere door Paternotte, dat het belangrijk is dat er thuis zoveel mogelijk aangesloten wordt op hetgeen er op school gebeurt op leesgebied. Om dit te realiseren wil ik kijken naar de methode die wij gebruiken in de klas, namelijk Veilig Leren Lezen. Hierin zitten verschillende onderdelen die thuis ook geoefend kunnen worden, namelijk:

- Teksten uit het leesboekje van de methode;
- Teksten uit boekjes die aansluiten bij de methode;
- Veilig en Vlot wisselrijtjes;
- Tijdschrift Maan-Roos-Vis.

De website van de methode (www.veiliglerenlezen.nl) bevat ook materialen voor ouders waarmee thuis geoefend kan worden.

3.2 Uitvoering plan van aanpak

Ik heb ervoor gekozen om een 'leesmap' te gaan maken voor alle leerlingen. In deze leesmap wil ik iedere week andere materialen stoppen waarmee thuis geoefend kan gaan worden. Ik wil er ook per week meerdere materialen instoppen waaruit de leerlingen kunnen kiezen om mee te gaan oefenen. Hiermee houd ik, zoals in de literatuur in het vorige hoofdstuk werd aangegeven en zoals Drs. Karin van de Mortel noemde, de oefeningen gevarieerd. Door variatie hoop ik de leerlingen gemotiveerd te houden. Ik heb er bewust voor gekozen om geen boeken mee naar huis te geven, omdat ik in de praktijk heb gemerkt dat hier niet altijd zorgvuldig mee omgesprongen wordt. Hiervoor in de plaats wil ik kopieën maken van teksten en materialen.

Ik wil de leesmappen 8 weken lang mee naar huis geven. Dit heb ik gebaseerd op het principe van Stienstra en Klaassen bij hun methode 'Samen Beter Lezen'. Hierbij wordt ook zo'n acht tot tien weken geoefend. Ik denk dat acht weken thuis oefenen al best lang is voor mijn doelgroep, omdat veel kinderen het niet gewend zijn om thuis te lezen.

Het is mijn bedoeling dat de ouders minimaal vier keer per week oefenen met hun kind, gedurende tien à vijftien minuten per keer. Ook dit is gebaseerd op een principe uit het 'Samen Beter Lezen'. Ik wil ouders hierop instrueren tijdens de informatieavond en ook zal ik dit aangeven in de informatie die ik op papier zal zetten. Om dit te 'controleren' zal ik een aftekenlijst bijvoegen. Hierop kunnen ouders en kind dan per week aangeven wat ze hebben gedaan die week en wanneer ze dit hebben gedaan. Deze aftekenlijst dient tevens om de motivatie van het kind te vergroten. De leerling mag een sticker plakken bij ieder keer dat het geoefend heeft. Door inzichtelijk te maken wat het kind al heeft gedaan, hoop ik de kinderen gemotiveerd te maken en te houden.

Doordat ik alle kinderen laat meedoen aan het onderzoek is er geen sprake van ethische vraagstukken in dit onderzoek, omdat niemand wordt uitgesloten en ieder kind gelijk behandeld wordt.

Zoals ik al eerder noemde, wil ik de ouders uitnodigen op een informatieavond. Dit werd door Vernooy en Cijvat genoemd als een manier waarop de school de ouders kan betrekken bij het leesonderwijs. Een aantal van de punten die werden genoemd door Vernooy en Cijvat wil ik aan de orde laten komen op deze informatieavond. Zie voor verdere toelichting over de informatieavond bijlage 7.

Om de ouders gemotiveerd te krijgen en te houden wil ik benadrukken dat een sterke betrokkenheid van ouders bij de leesontwikkeling van hun kinderen een positieve invloed heeft op de leesprestaties. Ik hoop ouders ook gemotiveerd te houden door regelmatig iets te noemen over het leesproject in de wekelijkse email die (bijna) alle ouders ontvangen. Daarnaast wil ik de ouders gemotiveerd houden en krijgen door hen expliciet te vragen naar hun ideeën en meningen over het leesproject en aan te geven dat hun mening belangrijk is voor het in de toekomst aanpassen van het leesproject. De mening van ouders zal ik vragen in een enquête aan het begin en het einde van het leesproject. Hiervan zal ik ouders van te voren op de hoogte stellen.

3.3 Onderzoeksmiddelen

Om na te gaan of het leesplezier, de leesmotivatie en het leesniveau van de leerlingen daadwerkelijk vooruit is gegaan, zoals ik hoop, wil ik de volgende onderzoeksmiddelen gaan gebruiken:

- Een enquête onder de ouders aan het begin en aan het einde van het leesproject;
- Vragenlijsten onder de leerlingen aan het begin en aan het einde van het leesproject;
- Analyseren van de toetsgegevens van de leerlingen aan het begin en het einde van het leesproject.

Door gebruik te maken van drie verschillende meetinstrumenten is er sprake van triangulatie in dit onderzoek. Er wordt namelijk vanuit verschillende invalshoeken gekeken naar de onderzoeksvraag; vanuit de ouders, vanuit het kind, vanuit de toetsgegevens en vanuit de leerkracht. En ook worden er verschillende informatiebronnen gebruikt, zoals een enquête/vragenlijst, documenten (de toetsgegevens). Ook zal ik tussendoor mijn eigen observaties als leerkracht weergeven.

Om de mening van de ouders te meten wat betreft het leesplezier en de leesmotivatie bij hun kind wil ik twee enquêtes gebruiken, één aan het begin en één aan het eind van het leesonderzoek. Voor het opstellen van de enquêtes voor de ouders heb ik onder andere gebruik gemaakt van een vragenlijst uit de methode 'Samen Beter Lezen'. Deze is opgenomen in bijlage 8. Omdat deze methode en dus ook de vragenlijst gericht is op verbetering van het voortgezet technisch lezen in samenhang met begrijpend lezen en leesattitude, was deze niet geschikt voor mijn praktijksituatie. Daarom heb ik deze vragenlijst aangepast. Ook heb ik bij het opstellen van de enquête gebruik gemaakt van een bestaande ouder-enquête opgesteld door Marjolein Stuijbergen. Zij heeft eerder praktijkonderzoek gedaan, ook voor de opleiding Groepspecialiseerd Leerkracht, naar samen thuis lezen en zij heeft hiervoor ook een ouder-enquête opgesteld. Deze is opgenomen in bijlage 9. Ook voor deze enquête gold dat niet alle vragen geschikt waren en/of van toepassing waren op mijn praktijksituatie. Ik heb, in samenwerking met mijn intervisiegroep, gekeken naar wat relevant was voor mij om te vragen aan de ouders. Hieruit zijn de uiteindelijke ouder-enquêtes ontstaan, die opgenomen zijn in bijlage 10 en bijlage 11.

Ik heb ervoor gekozen om twee enquêtes op te stellen, zodat ik een begin- en eindmeting kan doen. Veel vragen uit de eerste enquête, komen terug in de tweede enquête. Daarnaast heb ik in de tweede enquête vragen toegevoegd om na te gaan hoe de ouders de informatieavond beleefd hebben en of zij bepaalde zaken, zoals het advies om lid te worden van een bibliotheek, hebben opgevolgd.

Ik wil deze enquêtes verspreiden onder alle ouders uit mijn klas. De begin-enquête zal ik uitdelen op de informatieavond die ik zal geven. Mogelijk zullen niet alle ouders hierbij aanwezig zijn, daarom zal ik de enquête ook verspreiden door deze mee te geven in de leesmappen. De eind-enquête zal ik ook verspreiden via de leesmappen.

Door per ouder de gegevens uit de eerste en de tweede enquête met elkaar te vergelijken, wil ik meten of de ouders verandering zien bij hun kind wat betreft leesplezier en leesmotivatie. Ook zal ik door middel van de tweede enquête nagaan of de informatieavond duidelijk is geweest en of het advies over de bibliotheek is opgevolgd.

Om het leesplezier bij de leerlingen te meten wil ik een vragenlijst voorleggen aan alle leerlingen. Voor de vragenlijst onder de leerlingen heb ik gebruik gemaakt van een bestaande vragenlijst van de OBD om het leesplezier op school en thuis te inventariseren. Deze vragenlijst is opgenomen in bijlage 12. Deze vragenlijst wil ik aan het begin en aan het einde van mijn onderzoek klassikaal aan de leerlingen voorleggen. Door per kind de ingevulde vragenlijst uit het begin van het onderzoek te vergelijken met de ingevulde vragenlijst aan het einde van het onderzoek, wil ik gaan meten of er verschil is ontstaan in het leesplezier bij de leerlingen.

Daarnaast zal ik aan het einde van het onderzoek alle leerlingen een vragenlijst voorleggen om na te gaan wat hun mening is over de leesmap en het werken hiermee. Zie hiervoor bijlage 13. De vragen hiervoor heb ik opgesteld vanuit mijn eigen interesse naar de mening van leerlingen over de leesmappen. Deze vragenlijst heb ik ter goedkeuring ook voorgelegd aan de leden uit de intervisiegroep.

Voor het analyseren van het leesniveau van de leerlingen wil ik gebruik gaan maken van de toetsen uit de methode. Na iedere kern wordt een controlekaart afgenomen. Hierop staan woordrijtjes. Gekeken wordt dan hoeveel woordjes een kind in één minuut goed kan lezen. Het komt zo uit dat aan het begin en aan het einde van het leesmappen-project een controlekaart moet worden afgenomen. Ik wil dan gaan kijken of er een verbetering te zien is in de leesresultaten. Dit wil ik gaan meten door de verschillende scores van iedere leerling uit de controlekaarten met elkaar te vergelijken.

Daarnaast wil ik gebruik gaan maken van mijn eigen observaties als leerkracht vanuit de praktijk ten aanzien van het leesplezier, de leesmotivatie en het leesniveau van de leerlingen. Vanuit mijn expertise als leerkracht zal ik hier namelijk ook het een en ander over kunnen zeggen. Hiervoor zal ik een logboek gaan bijhouden.

In dit hoofdstuk heb ik uitgelegd dat ik via het werken met leesmapping de kinderen, samen met hun ouders, thuis meer en effectiever aan het lezen wil krijgen. Ik heb uitgelegd hoe het werken met de leesmapping vorm gaat krijgen. Ook heb ik aangegeven hoe ik de ouders wil informeren, namelijk middels een informatieavond. Daarnaast heb ik aangegeven hoe ik de resultaten wil gaan meten, namelijk via een enquête onder de ouders, een vragenlijst onder de leerlingen en door het bekijken van de toetsresultaten. Dit zijn mijn onderzoeksmiddelen.

In hoofdstuk vier zal ik de uitkomsten van mijn onderzoeksmiddelen gaan weergeven.

Hoofdstuk 4: Datapresentatie

In dit hoofdstuk zal ik de uitkomsten van de verzamelde data gaan weergeven. Allereerst zal ik kort nog iets zeggen over het verloop van het leesproject. Daarna zal ik ingaan op de data. Voor het verzamelen van de data heb ik gebruik gemaakt van een enquête onder de ouders, vragenlijsten onder de leerlingen en de toetsgegevens van de leerlingen. Ook zullen er dwarsverbanden worden gelegd tussen de verschillende onderzoeksuitkomsten. Daarnaast zal ik aan de weergegeven data ook mijn eigen observaties vanuit de praktijk toevoegen.

4.1 De uitvoering van het leesproject

Alle ouders en kinderen uit mijn klas hebben schriftelijk aangegeven mee te willen doen met het leesproject (totaal elf ouders en kinderen). De kinderen namen iedere week hun leesmap met aftekenlijst weer mee naar school, zodat er nieuw leesmateriaal ingestopt kon worden. Doordat ik de aftekenlijsten heb bewaard en heb geanalyseerd, kwam ik erachter dat niet alle ouders en kinderen zich aan de norm hebben gehouden van het leesproject, namelijk; minimaal vier keer per week thuis lezen. Vijf ouders en kinderen hebben hier wel aan voldaan. Eén ouder en kind hebben zich er in het begin goed aan gehouden en zijn halverwege het leesproject (na vier weken) minder dan vier keer per week gaan lezen. De andere vijf ouders en kinderen, hebben structureel minder dan vier keer per week geoefend.

Het lezen thuis is goed voor Damian geweest. Hij heeft wat meer zelfvertrouwen gekregen. Ik raad het aan altijd te doen, zo'n leesproject.

Van de elf ouders zijn er vijf op de informatieavond geweest. Omdat na deze avond bleek dat er veel ouders moeite hadden om 's avonds op school te komen in verband met oppasproblemen, heb ik alsnog een informatieochtend georganiseerd voor de ouders die nog niet waren geweest. Uiteindelijk zijn er twee ouders op deze informatieochtend geweest. In totaal zijn er dus zeven ouders op een georganiseerde bijeenkomst over het lezen geweest. Voor het gemak wordt er in deze verwerking gesproken over informatieavond.

Bovenstaande informatie over de uitvoering in de praktijk door de ouders en kinderen is belangrijke informatie om mee te nemen in de uitkomsten van de dataverzameling. Ik zal hier dan ook later in dit hoofdstuk nog op terugkomen.

4.2 Enquête onder de ouders

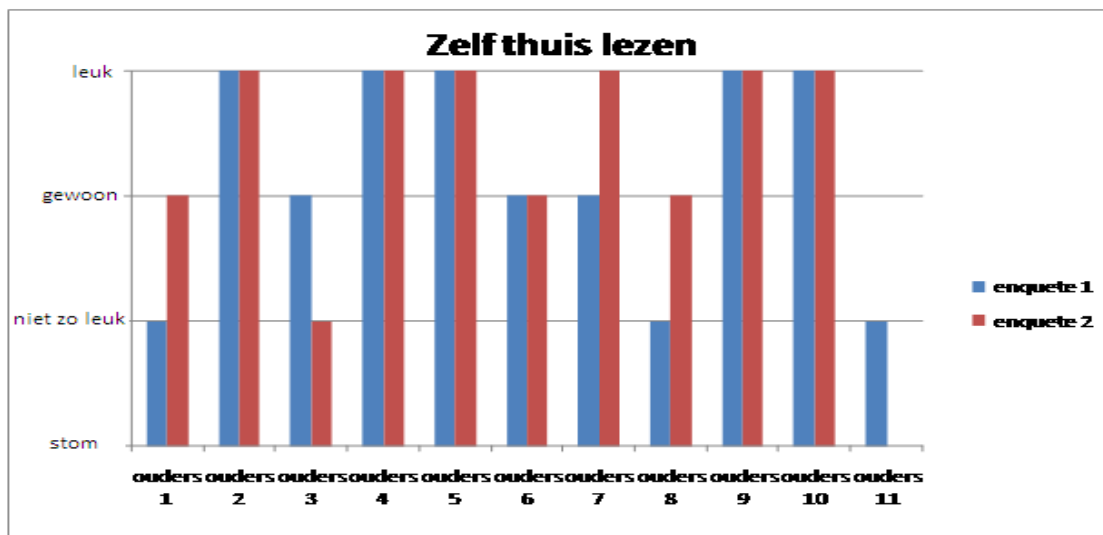
Zoals ook beschreven is in hoofdstuk drie, is er een enquête verspreid onder de ouders om hun mening te meten wat betreft het leesplezier en de leesmotivatie van hun kind. Hiervoor zijn twee enquêtes gebruikt, één aan het begin en één aan het eind van het leesproject. Alle ouders hebben beide enquêtes ontvangen (elf ouders). Van één ouder is de tweede enquête, de eind-enquête, niet retour gekomen. Dit is terug te zien in de verwerking van de uitkomsten hieronder.

De ouders kregen in de tweede enquête de mogelijkheid om iets toe te voegen of op te merken over het leesproject. Deze, doorgaans positieve, opmerkingen zijn opgenomen in de kaders in dit hoofdstuk.

Bij het presenteren van de data van de enquête ga ik alleen in op de belangrijkste data die antwoord geven op mijn onderzoeksvragen; namelijk veranderingen in leesbeleving, veranderingen in leesaanpak en evaluatie van het project thuis lezen. De complete uitwerking van de data van de ouderenquêtes staan in bijlage 14.

4.2.1 Veranderingen in leesbeleving

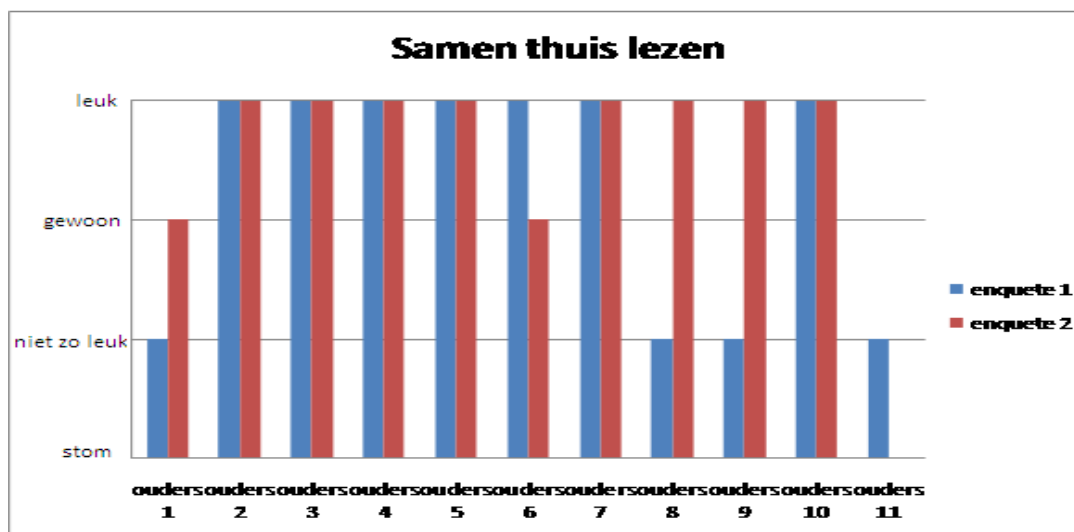
Om de leesbeleving te meten, zijn drie vragen gesteld aan de ouders, die hieronder zullen worden uitgewerkt.

Grafiek 1: Zelf thuis lezen

Grafiek 1 geeft antwoord op de vraag ‘Mijn kind vindt zelf lezen thuis...’. In de grafiek is te zien dat na het leesproject drie ouders aangeven dat hun kind het ‘zelf lezen thuis’ leuker is gaan vinden. Het merendeel, namelijk zes ouders, geven aan dat bij hun kind het ‘zelf lezen thuis’ hetzelfde is gebleven na het leesproject. Vijf ouders hiervan gaven in de eerste enquête al aan dat hun kind het ‘zelf lezen thuis’ leuk vond. Zij gaven via de tweede enquête aan dat dit hetzelfde is gebleven na afloop van het leesproject. Eén ouder geeft aan dat het kind het ‘zelf lezen thuis’ na het leesproject minder leuk is gaan vinden. Zes ouders geven na afloop van het leesproject aan dat hun kind zelf lezen thuis leuk vindt.

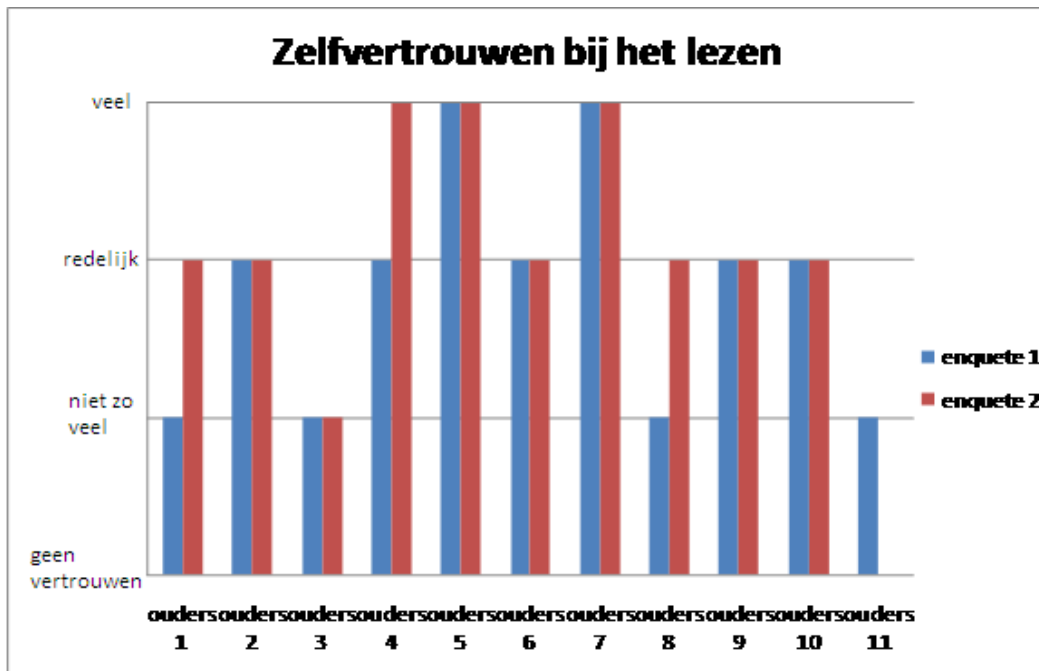
Hieruit blijkt dat veel kinderen het zelf lezen thuis leuk zijn blijven vinden of leuker zijn gaan vinden (80%).

Grafiek 2: Samen lezen thuis

Grafiek 2 geeft antwoord op de vraag ‘Mijn kind vindt samen lezen thuis...’. In de grafiek is te zien dat drie ouders aangeven dat hun kind het ‘samen thuis lezen’ leuker is gaan vinden na het leesproject. Zes ouders geven aan dat er bij hun kind niets is veranderd in de beleving van het ‘samen thuis lezen’ na het leesproject. Opvallend hierbij is dat deze ouders aangaven dat hun kind het ‘samen thuis lezen’ al leuk vond voor het leesproject. Eén ouder geeft aan dat het kind het ‘samen thuis lezen’ minder leuk is gaan vinden (van leuk naar gewoon). Acht ouders geven, na afloop van het leesproject, aan dat hun kind samen thuis lezen leuk vindt.

Hieruit blijkt dat de meeste kinderen het ‘samen lezen thuis’ leuk (zijn blijven) vinden (80%).

Grafiek 3: Zelfvertrouwen bij het lezen

In grafiek 3 is te zien dat drie ouders aangeven dat hun kind meer zelfvertrouwen heeft gekregen na het leesproject. Zeven ouders geven aan dat bij hun kind het 'zelfvertrouwen bij het lezen' hetzelfde is gebleven na het leesproject.

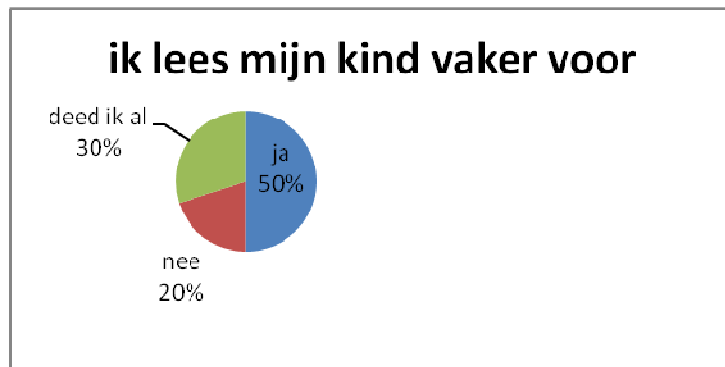
Drie ouders geven, na het leesproject, aan dat hun kind veel zelfvertrouwen heeft bij het lezen. Zes ouders geven, na het leesproject, aan dat hun kind redelijk zelfvertrouwen heeft bij het lezen. Eén ouder geeft aan, na het leesproject, dat het kind niet zo veel zelfvertrouwen heeft bij het lezen.

Vanuit bovenstaande gegevens kan vastgesteld worden dat het zelfvertrouwen bij het lezen na het leesproject iets is toegenomen (30%).

4.2.2. Veranderingen in leesaanpak

Over de leesaanpak zijn drie vragen gesteld aan de ouders, die hieronder zullen worden uitgewerkt. De antwoorden worden aangegeven in procenten. 100% staat hierbij voor 10 ouders (van 1 ouder heb ik de tweede enquête niet retour gekregen, waardoor hierbij voor deze ouder en dit kind niet kan worden aangegeven of de leesaanpak thuis veranderd is.).

De veranderingen die hieronder beschreven zullen worden, zijn gebaseerd op een vergelijking van de eerste en tweede enquête. Het gaat dus om veranderingen ná het leesproject.

Het leesproject is voor herhaling vatbaar!

Grafiek 4: Ik lees mijn kind vaker voor

Uit de enquête blijkt dat 50% van de ouders hun kind vaker voorleest. (zie grafiek 4). Uit het literatuuronderzoek dat beschreven staat in hoofdstuk 2, kwam naar voren dat voorlezen erg belangrijk is.

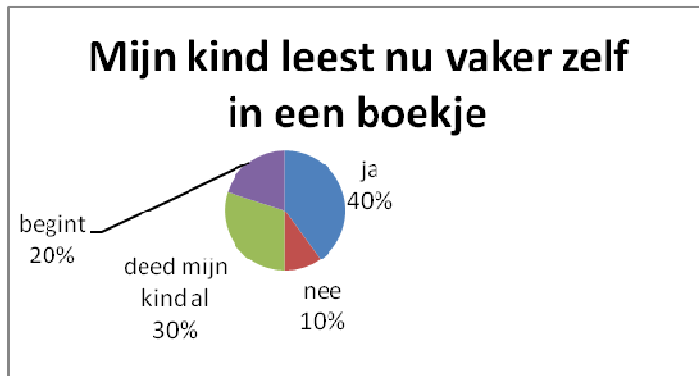
Uit deze gegevens blijkt dat er een positief effect is opgetreden in het voorleesgedrag van ouders.

Grafiek 5: Wij lezen nu vaker samen in een boekje (ouder + kind)

Uit de enquête is ook gebleken dat 20% van de ouders vaker samen een boekje leest (zie grafiek 5). 60% van de ouders geeft aan dat zij dat al deden. 20% van de ouders geeft aan niet vaker samen een boekje te lezen nu.

Vastgesteld kan worden dat er, na het leesproject, een klein positief effect is opgetreden in het samen lezen tussen ouder en kind.

Grafiek 6: Mijn kind leest nu vaker zelf in een boekje

Als laatste is op het gebied van de leesaanpak naar voren gekomen dat 40% van de ouders aangeeft dat het kind vaker zelf in een boekje leest (zie grafiek 6). 20% van de ouders geeft aan dat hun kind nu begint met vaker een boekje te lezen. 30% geeft aan dat het kind al vaak in een boekje las. 10% geeft aan dat het kind niet vaker in een boekje is gaan lezen.

Uit deze gegevens blijkt dat, na het leesproject, 60% van de ouders aangeeft dat hun kind vaker zelf een boekje leest of begint te lezen. Er is dus een positief effect te zien op het zelf lezen van de kinderen.

4.2.3. Evaluatie thuis lezen

Om het project 'thuis lezen' te evalueren zijn vijf vragen aan de ouders gesteld, die hieronder zullen worden uitgewerkt. Op de informatieavond zijn 7 van de 11 ouders aanwezig geweest.

Op de vraag aan de ouders of zij de informatieavond nuttig vonden, zijn de volgende antwoorden gegeven. 70% geeft aan de informatieavond nuttig te hebben gevonden. Niemand geeft aan de informatieavond overbodig te hebben gevonden. 30% geeft aan niet aanwezig te zijn geweest op de informatieavond.

Alle ouders geven aan het informatiepakket in de leesmap nuttig te hebben gevonden (100%).

Daarnaast geven ook alle ouders aan het project 'thuis lezen' nuttig te hebben gevonden (100%).

Op de vraag wat de ouders zouden willen wat betreft het thuis lezen de komende tijd, geeft 60% aan door te willen gaan. 30% geeft aan door te willen gaan na een pauze en 10% geeft aan te willen stoppen met het thuis lezen.

Ook hebben de ouders de vraag beantwoord of ze nu in de bibliotheek, na het leesproject, beter boeken kunnen vinden die aansluiten bij het niveau van hun kind. 60% van de ouders geeft hierop 'ja' als antwoord. 10% geeft aan niet beter boeken te kunnen vinden die aansluiten bij het niveau. 10% geeft aan geen lid te zijn van de bibliotheek en 10% geeft het antwoord 'anders'. Deze ouder geeft hierbij aan dat het ondanks het AVI-niveau op het boek toch moeilijk blijft om boeken te vinden die aansluiten. Of deze ouder doelt op aansluiting bij het leesniveau of aansluiting bij de belevingswereld wordt niet duidelijk uit het antwoord.

Opvallend is dat 20% bij deze vraag aangeeft geen lid te zijn van de bibliotheek, terwijl in de eerste enquête 50% aangeeft geen lid te zijn van de bibliotheek. Mogelijk zijn meer ouders en kinderen lid geworden van de bibliotheek, maar dat is onvoldoende vast te stellen naar aanleiding van de vragen uit de enquête.

Naar aanleiding van bovenstaande gegevens over de evaluatie van het leesproject kan gezegd worden dat de ouders die aanwezig zijn geweest op de informatieavond, deze avond ook als nuttig hebben beschouwd. Het informatiepakket uit de leesmap was zinvol voor ouders. De ouders zijn allemaal positief over het leesproject en slechts één ouder geeft aan te willen stoppen met het lezen thuis. De informatie verstrekt aan de ouders heeft er ook voor gezorgd dat meer ouders nu boeken kunnen vinden die aansluiten bij het niveau van hun kind.

De leesmap en het enthousiasme van Denise heeft doorgewerkt naar de andere kinderen in het gezin. We hebben een leeshalfuurtje ingesteld na het eten. De andere kinderen hebben nu een zelfgemaakte leesmap!

4.3 Vragenlijsten onder de leerlingen

Om het leesplezier bij de leerlingen te meten, heb ik een vragenlijst voorgelegd aan alle leerlingen (11 leerlingen). Dit is gedaan aan het begin en aan het eind van het leesproject om te meten of er iets is veranderd aan het leesplezier van de leerlingen gedurende het project.

Om het leesplezier te analyseren zijn beide vragenlijsten van ieder kind met elkaar vergeleken. Er is gekeken per vraag of het kind het onderdeel leuker, hetzelfde of minder leuk is gaan vinden.

In de tabel hieronder staat bij score 'hetzelfde' tussen haakjes aangegeven hoeveel kinderen de eerste keer 'heel leuk' hebben aangegeven en dit de tweede keer opnieuw aangaven. Dit is een belangrijk gegeven om mee te nemen bij het interpreteren van de scores, omdat 'heel leuk' de hoogste score was.

Leesplezier Leerlingen			
	minder leuk	hetzelfde	leuker
In mijn leesboek lezen vind ik:	2	4 (4)	5
In de groep lezen vind ik:	4	3 (1)	4
Thuis oefenen met lezen vind ik:	4	6 (3)	1
Oefenen op school vind ik:*	1	4 (2)	5
Voorlezen in de klas vind ik:	3	7 (3)	1
Met juf lezen vind ik:	2	2 (2)	7

* 1 kind heeft deze vraag beide keren niet ingevuld.

Tabel 1: Leesplezier Leerlingen

Zoals in tabel 1 te lezen is, is uit de meting van het leesplezier onder de leerlingen geen duidelijk beeld naar voren gekomen. De ene leerling vindt iets wel leuker en de andere weer niet. Het is moeilijk om op basis hiervan iets algemeen te zeggen over de toe- of afnamen van het leesplezier van de leerlingen. In ieder geval komt niet duidelijk naar voren dat het leesplezier is toegenomen.

In de tabel zijn een aantal vakjes groen gearceerd. Deze geven aan dat, bij de betreffende vraag, meer dan de helft van de kinderen (meer dan zes kinderen) het betreffende onderdeel leuker is gaan vinden of al 'heel leuk' vond. Dit is het geval bij; 'in mijn leesboek lezen', 'oefenen met lezen op school' en 'met juf lezen'.

Nadat deze vragenlijst was afgenomen, kwam ik erachter dat ik niet heb gemeten wat de leerlingen van de leesmappen hebben gevonden. Omdat ik hierover ook nog meer informatie

wilde, heb ik hiervoor alsnog een vragenlijst opgesteld die te vinden is in bijlage 13. Deze vragenlijst heb ik individueel afgenomen bij alle leerlingen. Hieruit kwam het volgende naar voren;

Hoe vond je het lezen met de leesmap?					
helemaal niet leuk	niet leuk	gewoon	leuk	heel leuk	anders; eerst wel leuk, later gewoon
0	1	3	2	4	1

Tabel 2: Hoe vond je het lezen met de leesmap?

De meerderheid van de klas (zes kinderen) vond het lezen met de leesmap leuk of heel leuk (zie tabel 2). Een aantal kinderen (drie) vond het gewoon en slechts één kind vond het niet leuk. Eén kind gaf aan de leesmap de eerste tijd wel leuk te vinden, maar later vond hij de leesmap gewoon.

Wat vond je van de materialen in de leesmap?					
	veilig & vlot	teksten	tijdschrift maan-roos-vis	flitsletters	kleurplaten en spelletjes
wel leuk	5	5	6	9	7
gewoon/geen uitgesproken mening	2	4	5	1	4
niet leuk	4	2	0	1	0

Tabel 3: Wat vond je van de materialen in de leesmap?

In tabel 3 is te zien dat qua materiaal uit de leesmap de meeste kinderen de flitsletters erg leuk vonden. Het tijdschrift maan-roos-vis en de kleurplaten en spelletjes worden geen één keer genoemd als niet leuk. De woordrijtjes uit veilig & vlot worden het meest genoemd als niet leuk, maar bijna evenveel kinderen geven aan dit wel leuk te hebben gevonden.

Geconcludeerd kan worden dat vooral de speelse dingen, zoals het tijdschrift, de flitsletters en de kleurplaten en spelletjes in de smaak vallen bij de kinderen.

Zou je nog een keer willen lezen met de leesmap?	
ja	nee
4	7

Tabel 4: Zou je nog een keer willen lezen met de leesmap?

In tabel 4 is te zien dat de meeste kinderen aangeven niet nog een keer met de leesmap te willen lezen (7 kinderen). Als reden waarom zij dat niet meer willen wordt genoemd:

- Het is niet leuk (2 kinderen);
- Het is moeilijk(2 kinderen);
- Het kost veel tijd (2 kinderen);
- Ik word er moe van (1 kind).

Hoe vond je het thuis oefenen met je ouders?		
leuk	niet leuk	anders; soms leuk, soms niet
10	0	1

Tabel 5: Hoe vond je het oefenen met je ouders?

Bijna alle kinderen (10 kinderen) gaven aan het oefenen met de ouders thuis leuk te hebben gevonden (zie tabel 5). Eén kind gaf aan het soms wel leuk en soms niet leuk te hebben gevonden. Van de ouder van dit kind heb ik vernomen dat het thuis lezen soms wat strijd opleverde.

Denk je dat je vooruit bent gegaan met lezen door de leesmap?	
ja	nee
9	2

Tabel 6: Denk je dat je vooruit bent gegaan met lezen door de leesmap?

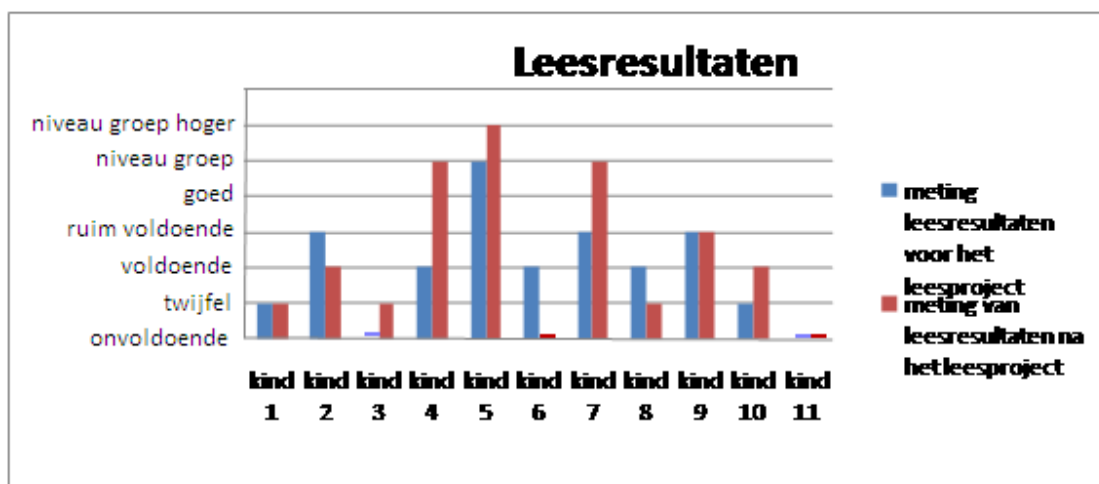
In tabel 6 is te zien dat de meeste kinderen (9) geven aan dat ze denken vooruit te zijn gegaan door het lezen met de leesmap.

In het algemeen kan, naar aanleiding van deze gegevens, vastgesteld worden dat de meeste kinderen het lezen met de leesmap wel leuk hebben gevonden. Vooral de speelse materialen vielen in de smaak bij de kinderen. Ook het oefenen met de ouders vonden ze leuk. De meeste kinderen denken ook dat ze vooruit zijn gegaan.

Toch wil het merendeel niet nogmaals lezen met de leesmap.

4.4 Toetsgegevens van de leerlingen

Om het leesniveau te analyseren, heb ik gekeken naar de toetsgegevens van de leerlingen uit de methodetoetsen van voor het leesproject en van na het leesproject. Ik zal dit gaan meten door de verschillende scores uit de methodetoetsen van iedere leerling met elkaar te vergelijken. Een aantal leerlingen vormt hierop een uitzondering, omdat zij niet (meer) meedoen met de leesmethode Veilig Leren Lezen. De kinderen die al vlot tot lezen komen en een AVI-2 score halen, werken in de methode Estafette. Dit is een methode voor voortgezet technisch lezen, die zij volgen in een andere groep binnen de school. Toch kan ook bij deze kinderen worden gekeken naar hun scores van voor en na het leesproject.

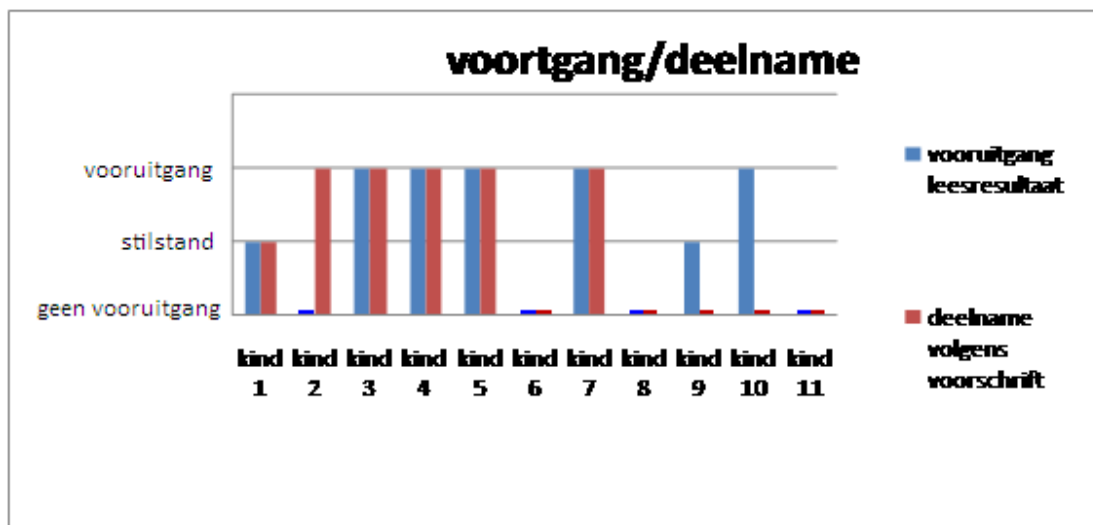
Grafiek 7: Leesresultaten

In grafiek 7 hierboven is te zien dat vijf kinderen vooruitgang hebben geboekt na afsluiting van het leesproject. Drie kinderen laten geen vooruitgang zien, maar gaan ook niet achteruit. Drie kinderen zijn wel achteruitgegaan.

Hierbij moet worden opgemerkt dat bij 1 kind (kind 2 uit de grafiek) achteruitgang te zien is volgens de toetsgegevens die nu gebruikt zijn, maar dat de praktijk een ander beeld laat zien bij dit kind. In de praktijk zie ik dat dit kind wel vooruit is gegaan. Dit merk ik tijdens leesmomenen in de instructie. De ouders beamen dit ook.

4.5 Resultaten van de leerlingen tegenover de deelname aan het leesproject

Zoals eerder in dit hoofdstuk al werd genoemd, bleek dat niet alle ouders en kinderen volledig hebben meegedaan aan het onderzoek zoals was voorgeschreven. Niet alle ouders en kinderen hebben zich gehouden aan het voorschrift van minimaal vier keer per week thuis oefenen. Tijdens het verwerken van de gegevens viel op dat hierin een verband te zien is met de vooruitgang van de kinderen. Daarom is ook hier naar gekeken.

Grafiek 8: Voortgang/Deelname

In grafiek 8 is de voortgang van het leesresultaat van ieder kind vergeleken met de deelname aan het leesproject. De rode staaf geeft de deelname weer. Een volledige rode staaf geeft aan dat de ouder en kind volgens voorschrift hebben meegedaan aan het leesproject, dus vier keer of meer per week hebben geoefend. Een halve rode staaf laat zien dat er het eerste gedeelte van het project volgens de voorschriften is meegedaan door ouder en kind. Als er geen rode

staaf zichtbaar is, wil dit zeggen dat ouder en kind niet volgens voorschrift hebben meegedaan met het leesproject en er dus minder dan vier keer per week geoefend is.

Er is in grafiek 8 te zien dat vijf ouders en kind volledig hebben meegewerkt volgens de voorschriften. Bij vier kinderen hiervan is vooruitgang te zien. Bij één kind hiervan is achteruitgang te zien. Het betreft hier kind 2, waarbij eerder al is aangegeven dat dit kind in de praktijk wel vooruitgang laat zien.

De ouder en kind die het eerste deel van het project hebben meegedaan volgens de voorschriften en later niet meer, daarvan laat het kind stilstand zien in leesresultaat.

Bij de ouders en kinderen die niet volgens voorschrift hebben meegewerkt (vijf ouders en kinderen), daarvan is te zien dat drie kinderen geen vooruitgang qua leesresultaten hebben gemaakt. Eén kind van deze groep laat stilstand zien in leesresultaat en één kind laat wel vooruitgang zien.

Naar aanleiding van deze gegevens blijkt dat deelname aan het leesproject volgens voorschrift (vier keer of meer per week oefenen) een groot verband houdt met de vooruitgang van het kind op leesgebied. Dit werd eerder in hoofdstuk 2 ook al genoemd door Klaassen en Stienstra als voorwaarde voor het samen thuis lezen.

Mijn kind vond het de eerste vijf weken leuk om thuis te lezen, daarna niet meer. Ik merk wel dat hij steeds meer zelf gaat lezen, al is hij nog onzeker. Hij pakte zowaar zelf een boek, om zelf te lezen!

4.6 Observaties vanuit de praktijk

Vanuit de praktijk heb ik als leerkracht ook observaties gedaan, die ik heb bijgehouden in een logboek. Hieruit komt een aantal bijzonderheden naar voren.

Er is te zien dat er duidelijk twee groepen ouders in de klas zijn. Er is een groep waarvan de ouders op de informatieavond zijn geweest en die betrokken waren bij het leesproject. Dit zijn de ouders die ook voldaan hebben aan het voorschrift van minimaal vier keer per week thuis oefenen. Dit zijn dan ook de ouders waarvan de kinderen vooruitgang laten zien op leesgebied. Opvallend is dat dit ook de ouders en kinderen zijn die lid zijn van de bibliotheek.

Daarnaast is er een groep waarvan de ouders moeilijk naar de informatieavond te krijgen waren. Dit zijn ook de ouders die niet voldaan hebben aan het voorschrift van minimaal vier keer per week oefenen. Te zien is ook dat veel kinderen uit deze groep geen vooruitgang hebben gemaakt bij het lezen. Ook bij deze groep geldt dat het opvallend is te zien dat deze ouders en kinderen géén lid zijn van de bibliotheek.

Ook had ik vanuit de praktijk een ander beeld over toename van het leesplezier bij de kinderen dan vanuit de meting onder de kinderen naar voren kwam. Ik had, als leerkracht, wel het idee dat het leesplezier toenam bij de kinderen. De kinderen hadden (bijna) allemaal iedere week hun leesmap mee terug naar school, zodat er nieuw materiaal in gestopt kon worden. Ze waren dan allemaal erg enthousiast aan het bladeren door het nieuwe materiaal. Ook als ik naar hun ervaringen vroeg in de klas, reageerden de kinderen veelal positief en vol enthousiasme. Nadat het leesproject was afgelopen, viel ook op dat veel kinderen aangaven het jammer te vinden dat het project was afgelopen.

Bovenstaande gegevens zijn erg belangrijk voor de conclusies van het onderzoek. Deze zullen nader uitgewerkt worden in hoofdstuk 5.

In dit hoofdstuk zijn alle uitkomsten weergegeven van de verzamelde data. Vanuit de ouderenquête kwam naar voren dat alle ouders enthousiast waren over het leesproject. Ook bleek uit de ouderenquête dat het leesproject ervoor zorgt dat veel kinderen het zelf lezen thuis leuk blijven vinden of leuker zijn gaan vinden en dat de meeste kinderen het 'samen lezen thuis' leuk (zijn blijven) vinden. De kinderen beamen dit in hun vragenlijst. Zij geven aan het samen thuis lezen met de ouders erg leuk te vinden. De ouders geven ook aan dat het zelfvertrouwen bij het lezen door het leesproject iets toeneemt. In leesaanpak hebben de ouders ook veranderingen aangegeven. De ouders die aanwezig zijn geweest op de informatieavond, hebben deze avond ook als nuttig ervaren. Het informatiepakket uit de leesmap was zinvol voor ouders.

Vanuit de vragenlijst onder de kinderen komt niet duidelijk naar voren komt dat het leesplezier onder de leerlingen is toegenomen. De meeste kinderen blijken het lezen met de leesmap wel leuk te hebben gevonden.

Niet alle ouders en kinderen hebben zich aan de norm gehouden van het leesproject. Dit blijkt een belangrijk punt te zijn bij de leesresultaten.

In hoofdstuk vijf zullen bovenstaande uitkomsten verder geanalyseerd worden en omgezet worden in conclusies. Hierbij zal worden ingegaan op de onderzoeksvragen. Ook zullen op basis van de conclusies aanbevelingen worden gedaan.

Hoofdstuk 5: Conclusies

In dit hoofdstuk zal ik de uitkomsten uit de data-analyse van hoofdstuk vier verder analyseren en omzetten in conclusies. Hierbij zal ook worden ingegaan op de onderzoeksvragen. Ook zullen op basis van de conclusies discussiepunten worden weergegeven en zullen er aanbevelingen worden gedaan.

5.1. Conclusies

Vanuit de data-analyse uit het vorige hoofdstuk kan het volgende geconcludeerd worden:

- De ouders en kinderen waren allemaal gemotiveerd om mee te doen aan het leesonderzoek. Alle ouders en kinderen hebben meegedaan. Het 'idee' van het leesproject is dus geslaagd.
- De ouders die aanwezig zijn geweest op de informatieavond of informatieochtend waren hier allemaal positief over. Geconcludeerd kan worden dat de informatieavond en –ochtend voldoende nuttige informatie bevatte voor de ouders.
- Alle ouders hebben aangegeven het informatiepakket in de leesmap nuttig te hebben gevonden. Geconcludeerd kan worden dat ook het informatiepakket nuttig is geweest voor de ouders.
- Alle ouders waren enthousiast over het leesproject. De ouders zien verschillende positieve veranderingen bij hun kinderen, zoals;
 - ✓ Veel kinderen zijn het zelf lezen thuis leuk blijven vinden of leuker gaan vinden (80%);
 - ✓ De meeste kinderen zijn het 'samen lezen thuis' leuk gaan/blijven vinden (80%);
 - ✓ 50% van de ouders leest hun kind vaker voor na het leesproject;
 - ✓ 60% van de ouders geeft aan dat hun kind vaker zelf een boekje leest of begint te lezen;

Uit bovenstaande gegevens kan geconcludeerd worden dat het leesproject voor veel kinderen een positief effect heeft gehad op het leesgedrag.

- Vanuit de kinderen komt niet duidelijk naar voren dat bij hen het leesplezier is toegenomen. Over het leesproject op zich, komt naar voren dat de meeste kinderen het lezen met de leesmap wel leuk hebben gevonden. Vooral de speelse materialen vielen in de smaak bij de kinderen. Ook het oefenen met de ouders vonden ze leuk. De meeste

kinderen denken ook dat ze vooruit zijn gegaan. Geconcludeerd kan worden dat er vanuit de leerlingen geen duidelijk beeld naar voren komt op de vraag of het leesproject heeft geleid tot meer leesplezier.

- Er kan worden geconcludeerd dat deelname aan het leesproject volgens voorschrift (vier keer of meer per week oefenen) een groot verband houdt met de vooruitgang van het kind op leesgebied. Deelname volgens voorschrift leidt bij alle kinderen tot vooruitgang.
- Niet alle ouders en kinderen hebben meegedaan met het leesproject volgens de voorgeschreven norm van minimaal vier keer per week. Deze norm is voor een grote groep ouders uit mijn klas te hoog gegrepen. Het was daarbij ook moeilijk om deze groep ouders naar school te krijgen om ze van informatie te voorzien. Het houden van een informatieavond of informatieochtend is dus niet toereikend voor deze groep ouders. Ook valt op dat deze groep ouders en kinderen niet lid van zijn van de bibliotheek. Geconcludeerd kan worden dat voor deze groep ouders en kinderen meer en/of andere voorlichting moet plaatsvinden over hoe zij het lezen thuis kunnen stimuleren en ondersteunen.

5.2 Discussie

Een punt van discussie is dat de mening van de ouders verschilt van die van de kinderen. De ouders zijn doorgaans erg positief over het leesproject en zij geven aan een vooruitgang in leesgedrag te zien bij kinderen. Dit terwijl er bij de kinderen geen duidelijk beeld naar voren komt. Het wordt niet duidelijk of de kinderen meer leesplezier hebben gekregen. Dit spreekt elkaar tegen. Vanuit de praktijk had ik, zoals in hoofdstuk vier beschreven is, wel het idee dat het leesplezier toenam bij de kinderen.

Hierbij kan een discussie worden gevoerd of het meetinstrument om het leesplezier te meten bij de leerlingen wel of niet goed en duidelijk is geweest. Misschien was een ander meetinstrument beter geweest. Mogelijk houdt het ook verband met het beoordelingsvermogen van de leerlingen op deze leeftijd en op dit niveau.

Ook kan er een discussie worden gevoerd over de aantrekkelijkheid van de gekopieerde materialen in de leesmap. Vanuit de literatuur en ook door Dr. van de Mortel wordt aangegeven dat de leesmaterialen er allemaal zo aantrekkelijk en leuk mogelijk moeten uitzien. Misschien had het beter geweest om er wel voor te kiezen om boeken mee naar huis te geven. Dit maakt het qua werkbaarheid voor de leerkracht ook beter, het kopiëren kostte nu veel tijd en geld. Maar aan de andere kant is het een bewuste keus geweest om geen materialen mee

naar huis te geven, omdat de ervaring laat zien dat veel materialen niet of beschadigd terugkomen. Ook is het niet mogelijk om bepaalde oefenboekjes mee naar huis te geven, waarin dagelijks geoefend en gewerkt wordt in de klas.

5.3 Beantwoording van onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag van dit onderzoek was: *Hoe kan ik de ouders van mijn groep betrekken bij het leesonderwijs, zodat de leesprestaties en het leesplezier van de leerlingen omhoog gaan?* Om op deze vraag antwoord te geven, is het goed om eerst de verschillende deelvragen nogmaals te bekijken;

Welke mogelijkheden/manieren zijn er om ouders te betrekken bij het leesonderwijs in groep 3?

Deze vraag wordt beantwoord in hoofdstuk twee, waarin de literatuur besproken wordt. Hierin worden mogelijkheden en manieren genoemd waarop ouders kunnen worden betrokken bij het leesonderwijs op school. Er wordt gesproken over de manier waarop ouders de verschillende rollen kunnen vervullen. Er worden verschillende richtlijnen genoemd om de ouderhulp te laten slagen, onder andere de regelmaat bij het oefenen thuis, op een ontspannen manier bezig zijn en de aansluiting maken bij wat op school gedaan wordt. Ook aansluiten bij de interesse van het kind, een breed assortiment boeken en teksten en het kind laten meedenken zijn belangrijke punten. Daarnaast wordt het belang aangegeven van hulp geven aan ouders bij het lezen thuis, omdat ouders niet als vanzelfsprekend weten hoe zij dit moeten aanpakken. In het verlengde hiervan vond ik ook informatie over de manieren die scholen en /of leerkrachten kunnen toepassen om ouders hierbij te helpen. Vanuit de literatuur komt naar voren dat de methode 'Samen Beter Lezen' erg bruikbaar is om de leesvaardigheid van leerlingen verder te ontwikkelen met behulp van ouders/verzorgers.

Welke manier van ouders betrekken bij het leesonderwijs kan ik het beste toepassen in mijn praktijk (binnen het SBO)?

Ik heb geen specifiek antwoord kunnen vinden vanuit de literatuur hoe de aanpak het beste toegepast kan worden binnen het SBO. Daarom heb ik contact gezocht met Drs. Karin van Mortel van het CPS. Dit staat beschreven in hoofdstuk twee. Ook zij herhaalde de punten beschreven vanuit de literatuur en benadrukte het belang van het aansluiten bij het geleerde en het belang van motivatie. Daarnaast gaf zij, net als de literatuur, aan dat ouders zich niet moeten opstellen als leerkrachten bij het thuis lezen. Als tip gaf van de Mortel om eens een

ouderavond te geven. Deze adviezen heb ik allemaal gebruikt bij de uitvoering van het leesproject. Uiteindelijk heb ik, op basis van de gegevens uit de literatuur en de informatie van Drs. Van de Mortel, ervoor gekozen om gebruik te maken van de methode 'Samen beter Lezen'. Hiervoor zijn wel een aantal aanpassingen gedaan om de methode geschikt te maken voor mijn praktijk. Ik heb er bijvoorbeeld bewust voor gekozen om geen boeken mee naar huis te geven. Hiervoor in de plaats heb ik kopieën van teksten en materialen gemaakt. Deze kopieën heb ik de kinderen meegegeven in een leesmap. Dit en andere aanpassingen staan beschreven in hoofdstuk drie.

Hoe kan ik ouders en kinderen meekrijgen om thuis aan de slag te gaan met hun kind met lees oefeningen?

Het was in mijn praktijksituatie een uitdaging om de ouders mee te krijgen om thuis aan de slag te gaan met het lezen. Het contact met de ouders en ook de betrokkenheid van de ouders is niet altijd even vanzelfsprekend als in het reguliere basisonderwijs.

Om de ouders gemotiveerd te krijgen en te houden heb ik verschillende stappen ondernomen. Ik heb onder andere benadrukt dat een sterke betrokkenheid van ouders bij de leesontwikkeling van hun kinderen een positieve invloed heeft op de leesprestaties. Meer over de aanpak om ouders gemotiveerd te krijgen en te houden, staat beschreven in hoofdstuk drie.

Door variatie te brengen in de leesmap heb ik geprobeerd om de leerlingen gemotiveerd te houden. Ook heb ik er bewust voor gekozen om het leesproject niet te lang te laten duren, namelijk acht weken. Hiervoor is gekozen omdat veel kinderen het niet gewend zijn om thuis te lezen en dit daarom best al een groot beroep doet op de kinderen en de ouders.

Het meekrijgen van ouders en leerlingen om aan de slag te gaan met thuis lezen, is deels gelukt. Zoal eerder benoemd waren de ouders en kinderen allemaal gemotiveerd om mee te doen aan het leesonderzoek. Alle ouders en kinderen hebben meegedaan. Het 'idee' van het leesproject is dus geslaagd.

Maar daarnaast blijkt ook dat niet alle ouders en kinderen hebben meegedaan met het leesproject volgens de voorgeschreven norm van minimaal vier keer per week. Deze norm was voor een grote groep ouders uit mijn klas te hoog gegrepen.

Het was daarbij ook moeilijk om deze groep ouders naar school te krijgen om ze van informatie te voorzien. Het houden van een informatieavond of informatieochtend is dus niet toereikend voor deze groep ouders.

Gaan, door ouders thuis te laten oefenen met hun kind, de leesprestaties en het leesplezier omhoog?

Op basis van de data-analyse blijkt dat deelname aan het leesproject volgens voorschrift (vier keer of meer per week oefenen) een groot verband houdt met de vooruitgang van het kind op leesgebied. Deelname volgens voorschrift leidt tot vooruitgang. Wanneer niet wordt voldaan aan het voorschrift tijdens het thuis lezen, blijken de leesprestaties te stagneren of zelfs achteruit te gaan.

Wat betreft het omhoog gaan van het leesplezier kan geen duidelijke conclusie worden getrokken. Vanuit de leerlingen komt geen duidelijk beeld naar voren, terwijl de ouders wel hebben aangegeven een vooruitgang in leesgedrag te zien bij kinderen. Vanuit de praktijk had ik als leerkracht wel het idee dat het leesplezier toenam bij de kinderen.

Na beantwoording van de deelvragen kan een antwoord worden gegeven op de hoofdvraag: *Hoe kan ik de ouders van mijn groep betrekken bij het leesonderwijs, zodat de leesprestaties en het leesplezier van de leerlingen omhoog gaan?*

De gebruikte methode ‘Samen Beter Lezen’, die ik heb aangepast voor mijn praktijk, heeft geleid tot het gebruik van leesmappen. Hierin werden steeds nieuwe materialen gestopt ter variatie. Deze manier en mijn aanpak hebben ertoe geleid dat, zoals bij de deelvraag hierboven ook werd beschreven, er vooruitgang is te zien qua leesprestaties. Dit hangt wel samen met de mate waarin volgens voorschrift werd geoefend. Bij alle kinderen is door de ouders en leerkracht een toename gezien in leesplezier, terwijl de kinderen dit zelf niet duidelijk aangeven. De gebruikte methode en aanpak zijn dus wel geschikt, zeker om de leesprestaties te verhogen, maar dan wel voor een beperkte groep ouders en kinderen. Voor de andere groep was deze methode en de aanpak niet toereikend genoeg.

5.4 Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande conclusies kom ik tot de verschillende aanbevelingen op groepsniveau en schoolniveau.

5.4.1 Aanbevelingen op groepsniveau

Het is zinnig om het leesproject voort te zetten in mijn groep, omdat een grote groep er zeker profijt van heeft gehad. Het kan worden ingezet gedurende een periode in een nieuw schooljaar, met een nieuwe groep of bijvoorbeeld voor de zomervakantie. In hoofdstuk twee is

beschreven dat een langere periode thuis oefenen (acht á tien weken) een voorwaarde is om verbetering te realiseren op leesniveau. Maar gezien de data en de ervaringen van de leerlingen zou er gekozen kunnen worden voor bijvoorbeeld een korte, maar intensieve (4 keer per week) periode, waarna een pauze wordt ingelast.

Er kan nogmaals kritisch gekeken worden naar de inhoud van de leesmappen, zodat deze nog beter worden afgestemd op de leerlingen. Het doel is namelijk ook vooral om het leesplezier te vergroten. Hierbij moet, gezien de data en de ervaringen van de leerlingen, vooral gedacht worden aan nog meer speelse materialen in de map, omdat de kinderen aangaven die het leukst te hebben gevonden. Daarnaast werd ook in de discussie gesproken over het meegeven van gekopieerde materialen. Ook hier kan nogmaals kritisch naar gekeken worden. Het meegeven van de boeken, waar mogelijk, vergroot ook de werkbaarheid van het project voor de leerkracht.

5.4.2 Aanbevelingen op schoolniveau

Ook is het goed om het leesproject in te gaan voeren in de andere groepen op de Wissel die bezig zijn met het aanvankelijk lezen. Ik merkte tijdens de uitvoering van het leesproject in mijn groep dat collega's en andere kinderen uit andere groepen ook interesse kregen. Daarom wil ik graag iets vertellen over mijn onderzoek in een bouwvergadering, omdat ik in de bouwvergadering alle collega's bereik die te maken hebben met het aanvankelijk lezen. Dit wil ik doen voor de zomervakantie, zodat er punten mee kunnen worden genomen naar de algemene informatieavond voor alle ouders aan het begin van het nieuwe schooljaar. Deze informatieavond is een mooi moment om veel ouders te bereiken.

Zoals ik in de aanbeveling hierboven al aangaf, is het goed om het belang van lezen en de aanpak van lezen thuis met ouders zo vroeg mogelijk in het schooljaar te bespreken. Dit zou bijvoorbeeld kunnen op de algemene informatieavond en/of op een aparte informatieavond over lezen. Als school kun je op deze avonden duidelijk kunnen maken dat wij lezen hoog in het vaandel hebben staan en wat wij hierin verwachten van ouders.

Daarnaast is het zinvol om schoolbreed te kijken hoe bepaalde ouders bereikt kunnen worden. De groep die moeilijk te bereiken is, blijkt op verschillende gebieden een minder rijke leesomgeving te hebben voor hun kinderen. Als we deze ouders eerder, bijvoorbeeld aan het begin van het schooljaar, meer instructie geven over hoe zij de leesomgeving zo optimaal mogelijk maken voor hun kinderen, kunnen we veel winst behalen. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan (zoals eerder genoemd) tijdens de algemene informatieavond aan het begin van het schooljaar. Er zijn ook andere manieren te bedenken om deze ouders bij het leesonderwijs te

betrekken en de school in te krijgen. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan een lees-doe-middag of workshop waarbij ouders en kind op school, in de klas, samen oefenen.

Om de schoolbrede aanpak te verduidelijken, kan een stukje worden opgenomen over thuis lezen in de schoolgids voor ouders. Verwachtingen die we van ouders hebben met betrekking tot het lezen staan hierin beschreven. Als school heb je door deze beschrijving ook een aanknopingspunt in gesprekken met ouders om het lezen thuis te bespreken en te promoten.

In dit hoofdstuk zijn de conclusies besproken, waarbij ook de onderzoeksvraag en deelvragen zijn meegenomen. Hieruit kwam naar voren dat de gebruikte manier en aanpak hebben geleid tot verbetering van de leesprestaties bij een deel van de kinderen. Gesteld kan worden dat het leesproject zeker zin heeft gehad op deze manier, maar dat er ook nog punten ter verbetering zijn. Deze verbeterpunten zijn opgenomen in de aanbevelingen.

In hoofdstuk zes zal het onderzoek worden geëvalueerd en zal er een persoonlijke reflectie plaatsvinden.

Hoofdstuk 6: Evaluatie en reflectie

In dit hoofdstuk zal ik het onderzoek evalueren. Hierbij zal ik ingaan op de vraag hoe ik het onderzoek als persoon heb ervaren en wat ik ervan geleerd heb. Ook zal ik beschrijven wat de opbrengsten zijn geweest voor mijzelf, de leerlingen en de school. Daarnaast zal ik de sterke en zwakke kanten van het onderzoek toelichten. Als laatste zal ik aangeven wat het onderzoek voor mij heeft betekend, waarbij ik zal kijken naar mijn competenties, leerstijl, sterke kanten en valkuilen en mijn professionele toekomst.

6.1 Hoe heb ik het onderzoek ervaren?

Bij het uitvoeren van het onderzoek merkte ik dat ik het erg inspirerend vond om op deze manier met mijn werk bezig te zijn, vanuit een andere invalshoek. Ik merkte dat ik met een andere bril op naar mijn eigen onderwijs ging kijken. Hierdoor kreeg ik veel nieuwe ideeën. Tijdens de PABO-opleiding en ook in eerdere opleidingen die ik daarvoor heb gevolgd, heb ik vaker praktijkonderzoeken uitgevoerd. Ik merkte hierdoor dat ik de grote lijnen van het onderzoek en het hele onderzoeksproces weer snel herkende. Dit werkte erg prettig.

De keuze voor het onderwerp lezen was voor mij geen moeilijke keuze. Gedurende de opleiding heb ik gemerkt dat ik hier veel affiniteit mee heb.

Vooraf de opstartfase vond ik moeilijk. Ik ben erg praktisch ingesteld, terwijl je in de beginfase veel lijnen moet uitzetten en bedenken en veel informatie moet ordenen. Er was behoorlijk veel informatie in de literatuur te vinden over mijn onderzoeksonderwerp. Daarnaast loopt bij ons op school het LISBO-traject, waarover ik in hoofdstuk één heb verteld. Het was erg leuk om te merken dat mijn onderzoek hier weer op aansloot. Een aantal collega's heeft dan ook met veel interesse mijn onderzoek gevolgd.

Toen ik bezig was met de opstartfase ben ik even ziek geweest, waardoor ik tijdelijk niet kon werken. Dit was erg vervelend, mede omdat hierdoor mijn onderzoek even stil kwam te liggen. De praktische uitvoering heb ik daarom moeten opschuiven naar een later tijdstip.

Toen het onderzoek eenmaal liep, kreeg ik steeds helderder voor ogen waar ik naar toe werkte. De uitvoering van het onderzoek vond ik erg leuk om te doen. De ouders en kinderen waren allemaal erg enthousiast. Het geven van een informatieavond aan de ouders was daarbij een persoonlijk hoogtepunt. Ik merkte dat ik het geven van een presentatie aan de ouders heel leuk vond om te doen en dit is iets waar ik in de toekomst wel meer mee zou willen doen.

Na de uitvoering kwam het opstellen van het onderzoeksverslag. Ik vond het op sommige momenten wel moeilijk om alle stappen duidelijk op papier te krijgen. Ik wist zelf heel goed

waarom ik bepaalde stappen had gezet en waarom ik bepaalde keuzes had gemaakt in het uitvoeren van het onderzoek. Maar het was best lastig om dit duidelijk te formuleren, ook voor anderen. Wel merk ik dat dit mij helpt om alles te ordenen. Bij het opstellen van dit onderzoeksverslag heb ik veel steun gehad van mijn intervisiegroep en mijn intervisiedocent. Ik merkte ook dat ik het meekijken met de onderzoeken van de andere intervisieleden erg leuk vond om te doen.

Op sommige momenten merkte ik dat de tijdsdruk behoorlijk hoog lag. Naast het onderzoek liepen er nog andere modules en opdrachten. Dit vond ik soms moeilijk te combineren.

6.2 Opbrengsten voor mijzelf

Zoals ik eerder al noemde vond ik het erg interessant om eens vanuit een ander oogpunt naar mijn eigen onderwijs te kijken. Dit heeft gezorgd voor nieuwe inspiratie en aanpassingen in mijn groep. Ik ben nu veel meer bezig met boekpromotie. Ook geef ik vaker de noodzaak van het leren lezen aan bij de kinderen en ik denk dat ik dat nu ook meer uitstraal. De kinderen benoemen dit nu ook zelf. Er is een mooie boekenkast in mijn groep gekomen, die ook gevuld is met de nieuwste kinderboeken.

Daarnaast heb ik nu uiteraard meer kennis over hoe het lezen thuis kan plaatsvinden en welke stappen ik hiervoor als leerkracht kan nemen. Ook kan ik nu, met een aantal aanpassingen, het thuis lezen volgend schooljaar nog beter aanpakken. Bijvoorbeeld door dit gelijk, aan het begin van het schooljaar te bespreken met ouders. Het effect van het onderzoek, namelijk dat bij regelmatig oefenen thuis de prestaties omhoog gaan, zorgt ervoor dat ik graag verder wil gaan met dit onderwerp.

6.3 Opbrengsten voor de leerlingen

Veel leerlingen zijn, qua leesniveau, vooruit gegaan. Dit is de grootste opbrengst van dit onderzoek. Voor de leerlingen waarbij dit niet geldt, heb ik wel duidelijk gekregen waar dit door kwam. Ook dit is een grote opbrengst, omdat dit mij inzicht verschaft in hun situatie en aanknopingspunten biedt om verder mee te gaan. Daarnaast heb ik, op basis van mijn eigen observaties, het idee dat bij veel leerlingen het leesplezier ook omhoog is gegaan. Eigenlijk zijn alle leerlingen, na afloop van het onderzoek, zich bewuster geworden van de noodzaak van het leren lezen. In andere schooljaren waren er altijd wel een aantal leerlingen die nog helemaal niet gemotiveerd waren om te leren lezen. Dit jaar is dat niet zo. Zelfs de leerlingen die veel moeite hebben om tot lezen te komen, willen dit nu wel graag leren!

6.4 Opbrengsten voor de school

De school heeft nu meer aanknopingspunten over hoe het leesonderwijs thuis zou kunnen worden ondersteund. De resultaten van het onderzoek laten zien dat dit zeker de moeite waard is. Daarnaast heb ik aanbevelingen gedaan over hoe het thuis lezen schoolbreed zou kunnen worden aangepakt om nog meer leerlingen te laten profiteren van ondersteuning in de thuissituatie bij het lezen. Al deze punten dragen bij aan het behalen van de leesdoelen in de school, namelijk aan het eind van de schoolperiode op de Wissel kunnen alle kinderen op minimaal AVI-9 niveau lezen.

6.5 Sterke en zwakke kanten van het onderzoek

De sterke kanten van het onderzoek zijn de resultaten. Er is duidelijk een verband aangetoond tussen het lezen thuis en de vooruitgang qua leesniveau. Dit sluit ook aan bij het literatuuronderzoek dat gedaan is. Het literatuuronderzoek is naar mijn idee ook een sterke kant van het onderzoek.

De zwakke kant van het onderzoek zijn de meetinstrumenten onder de leerlingen en onder de ouders. De vragenlijst onder de leerlingen heeft geen duidelijk beeld gegeven over het leesplezier en mat ook niets over het leesproject. Daarom heb ik later nog een vragenlijst opgesteld. Ook met het meetinstrument onder de ouders heb ik achteraf gezien niet alles gemeten wat van belang was. Ik heb niet duidelijk gekregen of er nu meer ouders lid zijn geworden van de bibliotheek. Dit heeft te maken gehad met mijn praktische instelling. Ik ben te snel meetinstrumenten gaan opstellen, zonder daarbij eerst duidelijk alle lijnen te hebben bedacht en alle stappen te hebben overdacht. Ook heb ik daarbij teveel gekeken naar de meetinstrumenten die al door een andere student waren opgesteld, die eenzelfde soort onderzoek eerder heeft uitgevoerd. Mijn praktijk is uiteraard weer anders dan die van haar. Hier had ik nog kritischer naar kunnen kijken.

6.6 Betekenis van het onderzoek voor mij

Dit onderzoek heeft op verschillende manieren betekenis voor mij gehad, namelijk op het gebied van;

Mijn competenties

Ik ben competentier geworden op het gebied van het leesonderwijs en dan met name de ondersteuning die de ouders thuis kunnen bieden. Dit sluit aan bij de tweede competentie die ik heb opgesteld in mijn Persoonlijk OntwikkelingsPlan (POP), namelijk 'Preventief en curatief handelen met betrekking tot kenmerkende leer- en gedragsproblemen: toepassen van aangepaste didactische strategieën, leermiddelen en werkvormen'. Met dit onderzoek ben ik zowel preventief en curatief bezig geweest met het leerprobleem lezen. Ik heb door het inzetten van de ouders thuis een aangepaste werkvorm en aangepaste leermiddelen gebruikt.

Mijn leerstijl

Vanuit mijn leerstijl blijkt dat ik erg praktisch ben ingesteld. Dit kwam ook tot uiting in het uitvoeren van het onderzoek. Zoals ik eerder in dit hoofdstuk ook al noemde, ga ik soms te snel van start, zonder eerst uitvoerig alles te hebben overdacht. Dat is dan ook mijn valkuil.

Wel is het zo dat dit onderzoek gericht was op mijn praktijk, wat dan wel weer erg aansloot bij mijn leerstijl. Dit is dan ook mijn sterke kant. Ik heb gemerkt dat ik de informatie uit het literatuur- en bronnenonderzoek goed kan vertalen naar mijn praktijk.

Mijn persoonlijke toekomst

Mijn interesse in het leesonderwijs is erg groot. Ik heb inmiddels veel kennis vergaard over effectief leesonderwijs. Misschien zou dit ooit kunnen leiden tot een functie van leescoördinator op een school. Dit lijkt mij een ontzettende leuke functie.

Literatuurlijst

Cijvat, Drs. I. (2008/2009). *Ouders betrekken bij de leesproblemen van hun kind*. CPS conferentiereader.

Klaassen, H. & A. Stienstra-Sondij (2001). *Samen Beter Lezen, Een oefenmethode voor op school en thuis*. Amersfoort: CPS.

Paternotte, A. (2006). *Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool, leidraad voor ouders*. Bilthoven: Balans/Steunpunt Dyslexie.

Vernooy, Dr. K. (2006). *Effectief omgaan met risicolezers. Werken aan preventie en beter omgaan met leesproblemen*. CPS onderwijsontwikkeling en advies.

Wouters, E. & H. Wentink (2005). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het Speciaal Basisonderwijs*. Expertisecentrum Nederlands. Nijmegen: Drukkerij MacDonald/SSN.

Bijlages

Bijlage 1: Fasemodel Samen Beter Lezen

Bijlage 2: Email Drs. Karin van de Mortel

Bijlage 3: Correctieprocedure Samen Beter Lezen

Bijlage 4: Logboekkaart Samen Beter Lezen

Bijlage 5: Aftekenlijst

Bijlage 6: Informatie lezen en leesmap

Bijlage 7: Opzet informatieavond

Bijlage 8: Vragenlijst ouders Samen Beter Lezen

Bijlage 9: Ouder-enquête Marjolein Stuifbergen

Bijlage 10: Ouder-enquête 1

Bijlage 11: Ouder-enquête 2

Bijlage 12: Vragenlijst OBD voor de leerlingen

Bijlage 13: Vragenlijst leesmappen leerlingen

Bijlage 14: Verwerking vragen uit de enquête ouders

Bijlage 15: Vragenlijst 2 leerlingen

Bijlage 1: Fasemodel Samen Beter Lezen

Bijlage 2: Email Drs. Karin van de Mortel

Dag Suzanne

Juist Zwijsen is een uitgever die een grote thuismarkt aangeboord heeft om de ouders te betrekken. Wat je zou kunnen doen is om eens bij een goede grote gespecialiseerde boekwinkel naar binnen te gaan en dan eens in de boeken van Zwijsen te kijken. Er is een hele thuismarkt: Samen-Leesboeken, Picto-boeken, spel- en speelmateriaal. Met aanwijzingen voor ouders. Lees die aanwijzingen ook eens voor ouders en bekijk eens wat Zwijsen aan ouders meegeeft.

Snuffel ook eens door de bieb collectie. Er zijn strips, gedichtjes en weetjesboeken voor beginnende lezers, ook (vaak) voorzien van tips voor ouders.

en bekijk de website van Zwijsen eens.

Nu lijkt ik wel een grote Zwijsen adapt, maar dat bven ik niet hoor. Het is duidelijk dat deze uitgeverij veel voor ouders met startende lezers doet. Er is een boek: Mijn kind naar groep 3, google daar eens op.

Als leerkracht sta je aan de andere kant en moet je ouders adviseren. Dat lukt als je goed bent geïnformeerd over wat er zoal op de markt is.

Een paar gulden regels:

- ouders zijn geen leerkrachten en veel kinderen willen hun ouders ook niet in die rol zien
- dwang werkt niet, motivatie werkt alleen
- ouders moeten het ook wel zelf kunnen, daar moet jij een beetje zicht op hebben
- voorlezen is altijd goed en zeker als ouders er een paar vragen over stellen tijdens het lezen. ik zou zeggen: besteed er eens een ouderavond aan!
- preteaching? maak jezelf niet afhankelijk van ouders. Alleen waar je inschat , dat het kan en ook gaat werken.
- lekker laten lezen zou ik aanbevelen, met samen-leesboeken. Die zijn er al vanaf het aller eerste begin. ook van Delubas trouwens is er ook een hele serie.

Leren lezen is vooral toepassen van het geleerde, dus het moet wel aansluiten. Zeker bij zwakke lezers.

Hoop dat je er iets aan hebt en anders: gewoon weer mailen. Leuk dat je me dit vraagt hoor! En ik wil graag op de hoogte blijven!

Goed weekend!

Met vriendelijke groet,
Drs. Karin van de Mortel
Managing Consultant
CPS Onderwijsontwikkeling en Advies
Plotterweg 30
3821BB Amersfoort
PB 1592
3800BN Amersfoort
Mob: 0629044614
Email: k.vandemortel@cps.nl

Bijlage 3: Correctieprocedure Samen Beter Lezen

Bijlage 4: Logboekkaart Samen Beter Lezen

Bijlage 5: Aftekenlijst

Bijlage 6: Informatie lezen en leesmap

De Leesmap

Allereerst willen wij u bedanken dat u mee wilt doen aan het onderzoek 'Thuis lezen'!

Het is van belang dat u **elke dag 15 minuten** met uw kind iets samen doet op het gebied van lezen. Het kan natuurlijk altijd zo zijn dat het een dag niet lukt om te lezen, doordat er bijvoorbeeld iets tussen komt. Wees alstublieft eerlijk en vermeld u dit op de aftekenlijst.

Bij vragen kunt u altijd terecht bij Suzanne van Gaelen (op donderdag en vrijdag, voor of na schooltijd). Mailen kan ook via panters@dewissel-hoorn.nl

Gebruik van de leesmap

1. Laat uw kind eerst kiezen wat het wil doen die dag. Het is belangrijk om de leesmaterialen af te wisselen en uw kind gemotiveerd te houden.
2. Zoek een rustig plekje in huis.
TIP: Maak eventuele andere kinderen duidelijk dat u de komende 15 minuten niet gestoord kan worden en dat u na de 15 minuten iets met het andere kind/de andere kinderen gaat doen.
3. Laat uw kind nooit zomaar onvoorbereid een tekst of woordjes lezen, maar lees eerst de tekst of de woordjes een keer voor. Daarna lees u de tekst/woordjes samen met uw kind. Als laatste mag uw kind, als uw kind dat zelf ook wil, de tekst/woordjes zelf lezen. Dit is gebaseerd op het principe **voor – koor – door**.
4. Bespreek na elk leesmoment wat het kind van het lezen vond en wat u ervan vond.
TIP: Richt u met name op hetgeen dat goed ging! Ga uit van het positieve, bijvoorbeeld; de tekst lezen vond je volgens mij nog moeilijk, hieraan gaan we samen werken deze week!
5. Vul de aftekenlijst in na het leesmoment. Dit is leuk om samen te doen!
6. **Elke vrijdag** geeft u de leesmap met daarin **alle materialen** mee naar school. U krijgt dan weer nieuw leesmateriaal mee voor de komende week.
7. In de vakantie is het belangrijk om ook te blijven lezen, zodat het aangeleerde blijft hangen en het leestempo op peil blijft.

Wat zit er in de leesmap?

- Informatie 'Thuis lezen'
- Informatie per leskern
- Oefenmaterialen:
 - Veilig en vlot – wisselrijtjes
 - Tekst
 - Flitsletters/flitswoordjes
- Leeskaart
- Aftekenlijst
- Stickers

Informatie 'Thuis lezen'

Op dit blad vindt u de informatie die is verteld op de informatieavond. U kunt de informatie dan nog even rustig terug lezen.

Als u niet aanwezig heeft kunnen zijn op de informatieavond is het belangrijk dat u deze informatie eerst doorleest voordat u gaat beginnen met lezen met uw kind.

Bij vragen kunt u altijd terecht bij Suzanne van Gaelen (op donderdag en vrijdag, voor of na schooltijd).

Telefoonnummer van de Wissel: 0229-216793

Mailen kan ook via panters@dewissel-hoorn.nl

Informatie per leskern

In de methode veilig Leren Lezen werken we met kernen. Per kern worden op de website van Veilig Leren Lezen informatie gegeven over wat uw kind leert in deze kern en worden enkele suggesties gedaan voor leesspelletjes die u met uw kind kan doen.

Oefenmaterialen

De oefenmaterialen zijn de materialen waarmee u met uw kind aan de slag kunt gaan. Het is niet de bedoeling dat u ieder dag alle materialen gebruikt, maar dat u een keuze maakt uit *1 of 2 materialen*. Het is ook goed om de materialen af te wisselen, maar het belangrijkste is dat uw kind plezier beleeft aan het lezen. Laat uw kind daarom altijd zelf kiezen wat het wil doen.

➤ **Veilig en Vlot – Wisselrijtjes**

Op school oefenen we bijna iedere dag met het boekje Veilig en Vlot. Hierin staan wisselrijtjes (woorden die op elkaar lijken, bijvoorbeeld; buik – duik – ruik – stuik).

Doel: leestempo verhogen

1. U leest eerst een rijtje voor en uw kind leest mee met de vinger of leeskaart (deze stap mag u eventueel overslaan als het kind denkt dat het gelijk al met u mee kan doen).
2. U leest samen met uw kind hetzelfde rijtje nogmaals.
3. Daarna leest het kind het rijtje alleen.
4. U gaat verder na het volgende rijtje en herhaalt de stappen 1 t/m 3 (voor – koor – door).

TIP: Nadat u de woordjes via het voor – koor – door principe heeft geoefend met uw kind, kunt u uw kind de woordjes alleen laten lezen en evt. de tijd opnemen per rijtje op per bladzijde. Leuk is dan om later in de week te kijken of uw kind deze tijd kan verbeteren. Op school doen we dit ook wel eens en de kinderen zijn hier erg enthousiast over en krijgen een extra motivatie.

➤ **Tekst**

Op school oefenen we bijna dagelijks met het lezen van teksten uit het leesboekje van Veilig Leren Lezen. Uit dit

Doel: Vlot leren lezen van teksten

1. U leest eerst de tekst voor en uw kind leest mee met de vinger of leeskaart (deze stap mag u eventueel overslaan als het kind denkt dat het gelijk al met u mee kan doen).
2. U leest samen met uw kind dezelfde tekst nogmaals.
3. Daarna leest het kind de tekst alleen.

TIP: Probeer zelf met intonatie te lezen, zodat uw kind dit ook kan doen.

➤ **Flitsletters**

Met het flitsen (snel laten zien) van letters oefenen we iedere dag op school. De kinderen vinden dit vaak erg leuk, vooral als het steeds sneller gaat.

Doel: Letters automatiseren en verhogen van het leestempo

1. Laat een flitskaart zien en doe hem snel weer naar beneden.
2. Uw kind zegt vervolgens welke letter er op de flitskaart staat.
3. Goed → leg de kaart op de groene stapel
Fout → vraag uw kind nogmaals rustig te kijken. Als het dan goed is mag de kaart op de oranje stapel
2 x Fout → Help uw kind door het de letter of het woord te zeggen. Uw kind herhaalt de letter en de kaart komt op de rode stapel.
4. Letters van de oranje en rode stapel kunnen de afloop nogmaals geflitst worden en komen dan mogelijk wel op de groene stapel.

TIP: Houd samen met uw kind bij hoeveel groene kaartjes het heeft verdiend per keer. Kan uw kind op een andere dag al meer groene kaartjes scoren?! Uw kind ziet hierdoor dat hij/zij vooruit gaat! Dit werkt motiverend!

Leeskaart

De leeskaart is een kaart van karton, geplastificeerd, die uw kind kan gebruiken om aan te geven/te onthouden waar hij/zij is gebleven met lezen. Hiervan maken wij op school veel gebruik. Laat uw kind thuis kiezen wat het prettig vindt, wel of geen leeskaart gebruiken.

Aftekenlijst

Op deze lijst houdt u elke dag bij:

1. Wat jullie gedaan hebben (welke materiaal is er gebruikt?)
2. Met wie uw kind heeft gelezen
3. Hoe lang jullie hebben gelezen

4. Uw kind mag altijd een sticker plakken op de aftekenlijst als jullie klaar zijn.

Doel: overzichtelijk maken wat er gedaan is en stimuleren van het lezen.

Stickers

Iedere week krijgt u nieuwe stickers mee voor 1 week. Na het lezen mag uw kind altijd een sticker op de aftekenlijst plakken. Laat uw kind zelf een sticker uitkiezen en geef hem/haar complimentjes over wat goed ging!

Bijlage 7: Opzet informatieavond

Een aantal van de punten die werden genoemd door Vernooy en Cijvat wil ik aan de orde laten komen op deze informatieavond, namelijk;

- Ik wil duidelijk maken wat wij doen in de klas met betrekking tot lezen, zodat ouders beter voor ogen hebben wat hun kinderen doen op school;
- Ik wil de informatie over effectieve ouderhulp overdragen;
- Daarnaast wil ik het werken met de leesmap verder toelichten en ouders hiervoor handvatten geven.

Zoal eerder genoemd wil ik alle informatie die ik op deze avond geef, ook op papier meegeven en in de leesmappen stoppen, zodat de ouders de gegeven informatie op ieder moment terug kunnen lezen. Tijdens het werken met de leesmappen zullen er steeds verschillende materialen in de map zitten. Daarom zal ik ouders ook per week informeren over de materialen die er in de leesmap zitten, via een wekelijkse leesbrief.

Informatieavond 21 januari 2010 Thuis lezen

1. Welkom + agenda bespreken op het bord (5 min.)
2. Leesenquête invullen (10 min.)
3. Informatie over lezen (40 min.)
 - Veilig Leren Lezen, methode bespreken met behulp van digibord (10 min.)
 - Thuis lezen, algemene tips (15 min.)
 - Leesmapje uitleggen (15 min)
4. Uitleg + oefenen materiaal
5. Vragen?

Voorbereiden:

- Enquête kopiëren + potloden klaar leggen
- Stoelen/tafels klaarzetten
- Digibord aanzetten VLL + powerpoint presentatie
- Materialen VLL klaarzetten (ankerverhaal, structureerstrook, letter voor aan letterlijn, woordplaat, leesboekjes, werkboekjes, v&v, klikklakboekjes, instructiekalender, ringboekje)
- Leesboeken klaarzetten (leesbevorderende omgeving, met theepot, chocola)
- Koffie, thee, kopjes en koek

Bijlage 8: Vragenlijst ouders Samen Beter Lezen

Bijlage 9: Ouder-enquête Marjolein Stuifbergen

Bijlage 10: Ouder-enquête 1

Leesenquête ouders 1

Naam ouder/verzorger:.....

Naam kind:.....

Datum:.....

Zou u de vragen zo eerlijk mogelijk willen invullen? Er zijn geen goede of foute antwoorden.

Bibliotheek

1. Wij zijn lid van bibliotheek

- ja
- nee

2. Wij lenen bij de bibliotheek boeken

- regelmatig
- soms
- bijna nooit
- nooit

3. Het kiezen van boeken in de bibliotheek

- doet mijn kind
- doen wij samen (kind +ouder)
- doe ik als ouder

4. Ik kan ik de bibliotheek boeken vinden die aansluiten bij het leesniveau van mijn kind

- ja
- nee
- soms
- anders,.....

Leesbeleving

5. Mijn kind leest meestal (meerdere antwoorden mogelijk)

- strips
- informatieboeken
- tijdschriften
- prentenboeken
- verhalenboeken
- rijmpjes en gedichten
- sprookjes
- anders.....

6. Mijn kind vindt zelf lezen thuis

- leuk
- gewoon
- niet zo leuk
- stom

7. Mijn kind vindt samen lezen thuis

- leuk
- gewoon
- niet zo leuk
- stom

8. Mijn kind heeft zelfvertrouwen bij het lezen thuis

- veel
- redelijk
- niet zo veel
- geen vertrouwen

Leesinterventies

9. Ik lees mijn kind voor

- elke dag
- een aantal keer in de week
- een aantal keer per maand
- niet
- anders.....
- ..

10. Wij lezen samen in een boekje (ouder + kind)

- elke dag
- een aantal keer in de week
- een aantal keer per maand
- niet
- anders.....
- ..

11. Mijn kind leest zelf in een boekje

- elke dag
- een aantal keer in de week
- een aantal keer per maand
- niet
- anders.....
- ..

Bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 11: Ouder-enquête 2

Leesenquête ouders 2

Naam ouder/verzorger:.....

Naam kind:.....

Datum:.....

Zou u de vragen zo eerlijk mogelijk willen invullen? Er zijn geen goede of foute antwoorden.

Veranderingen in leesbeleving

1. Na het gebruik van de leesmap vindt mijn kind zelf lezen thuis nu

- leuk
- gewoon
- niet zo leuk
- stom

2. Na het gebruik van de leesmap vindt mijn kind samen lezen thuis nu

- leuk
- gewoon
- niet zo leuk
- stom

3. Na het gebruik van de leesmap heeft mijn kind zelfvertrouwen bij het lezen thuis

- veel
- redelijk
- niet zo veel
- geen vertrouwen

Veranderingen in leesinterventies

4. Ik lees mijn kind nu vaker voor

- ja
- nee
- deed ik al

5. Wij lezen nu vaker samen in een boekje (ouder + kind)

- ja
- nee
- deden we al

6. Mijn kind leest nu vaker zelf in een boekje

- ja
- nee
- deed mijn kind al

Evaluatie thuis lezen

7. Ik vond de informatieavond

- nuttig
- overbodig
- ik was niet aanwezig
- anders,.....

8. Het informatiepakket in de leesmap vond ik

- nuttig
- overbodig
- niet gelezen
- anders,.....

9. Het onderzoek thuis lezen vond ik

- nuttig
- overbodig
- niet aan meegedaan
- anders,.....

10. Wat betreft het thuis lezen wil ik de komende tijd

- doorgaan
- even een pauze nemen en daarna weer verder gaan
- niet meer thuis lezen
- anders,.....

11. In de bibliotheek kan ik, naar aanleiding van de informatie die gegeven is op de informatieavond, beter boeken vinden die aansluiten bij het niveau van mijn kind

- ja
- nee
- soms
- wij zijn geen lid
- anders,.....

Heeft u nog opmerkingen/tips?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 12: Vragenlijst OBD voor de leerlingen

Bijlage 13: Vragenlijst leesmappen leerlingen

Vragenlijst 2 – kinderen

Naam:.....

Datum:.....

1. Hoe vond je het lezen met de leesmap?

.....
.....

2. Welke materialen vond je *leuk* in de leesmap? (denk aan veilig & vlot, teksten, tijdschrift maan-roos-vis, flitsletters, kleurplaten, spelletjes)

.....
.....

3. Welke materialen vond je *niet leuk* in de leesmap? (denk aan veilig & vlot, teksten, tijdschrift maan-roos-vis, flitsletters, kleurplaten, spelletjes)

.....
.....

4. Zou je nog een keer willen lezen met de leesmap?

Ja/nee

Bij nee, waarom niet?

.....
.....

5. Hoe vond je het oefenen thuis met je ouders? (wat ging goed/wat kon beter?)

.....
.....

6. Denk je dat je vooruit bent gegaan met lezen door de leesmap?

Ja/nee

7. Wil je verder nog iets kwijt over de leesmap/thuis lezen?

.....
.....
.....

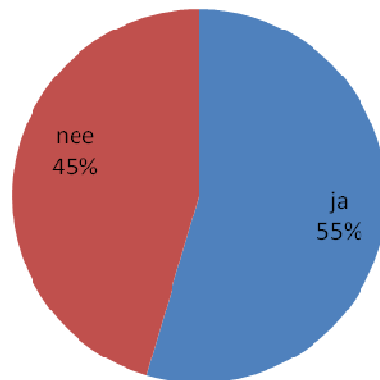
Bijlage 14: Verwerking vragen uit de enquête ouders

Hieronder is de verwerking van de enquêtes onder de ouders weergegeven, zowel van de begin-enquête als de eind-enquête.

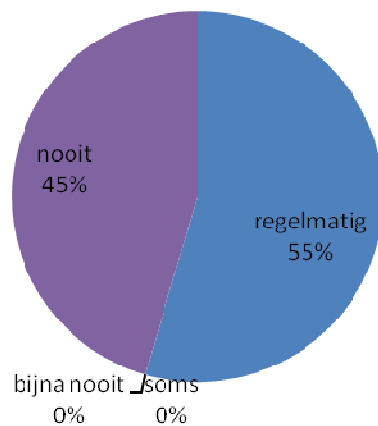
Bibliotheek:

De eerste vragen uit de begin-enquête hadden betrekking op de bibliotheek.

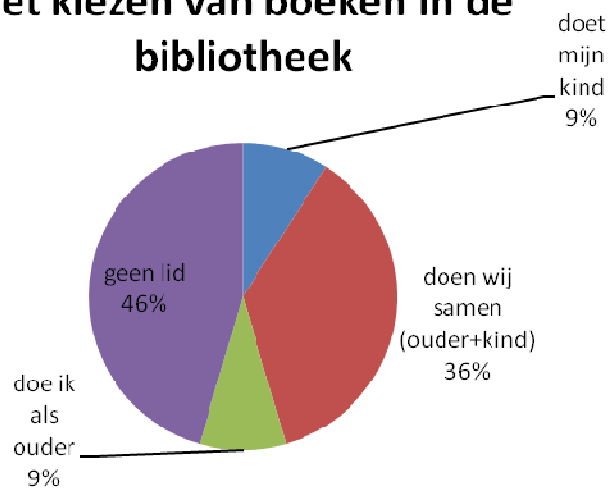
Wij zijn lid van de bibliotheek

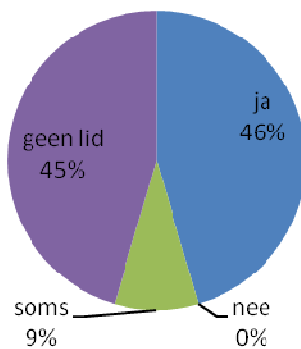
Wij lenen bij de bibliotheek boeken

Het kiezen van boeken in de bibliotheek

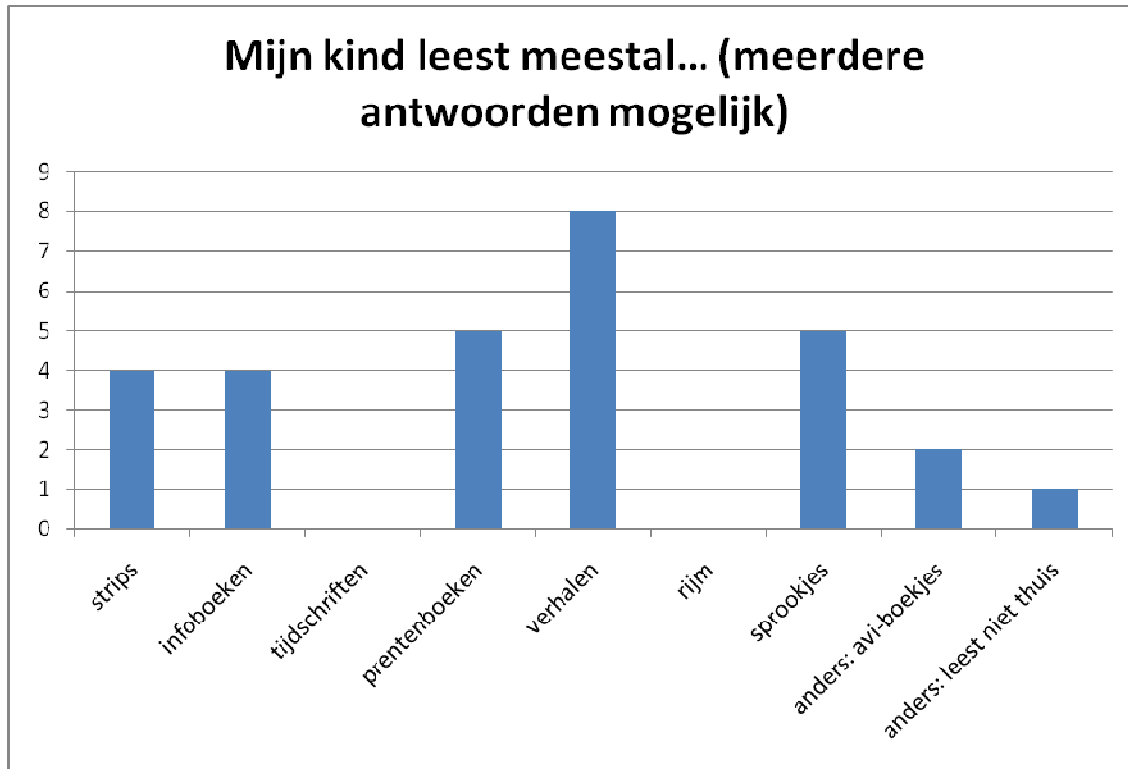

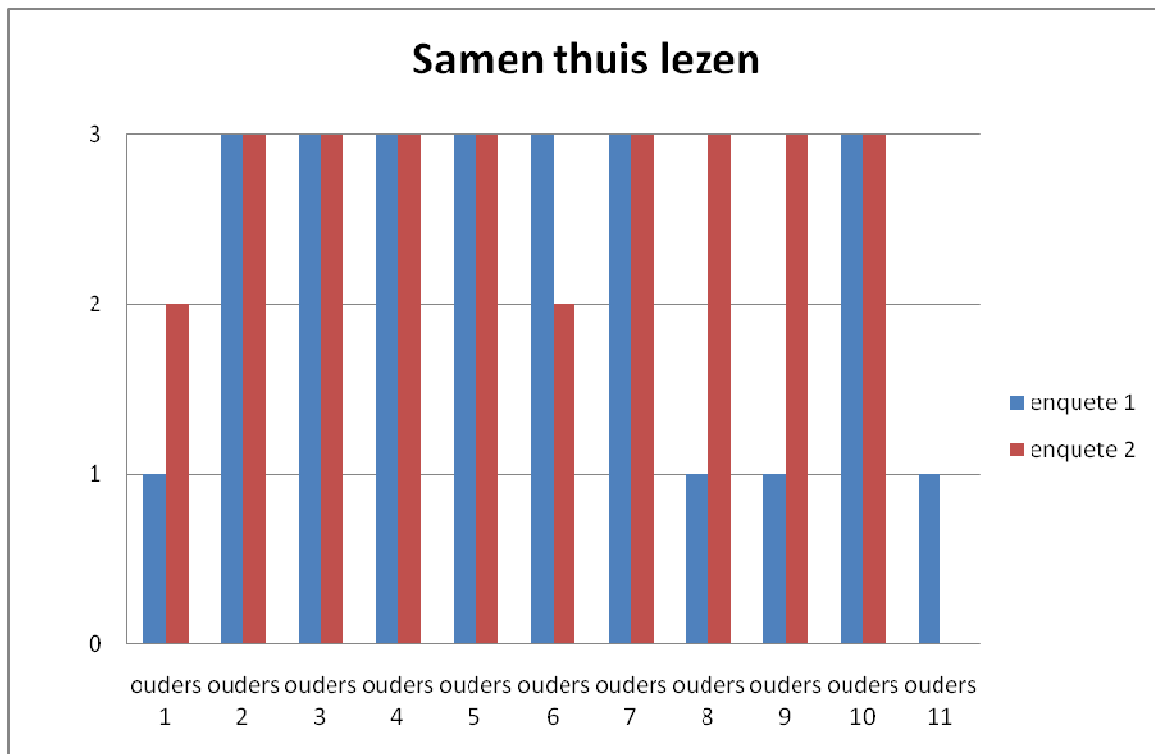
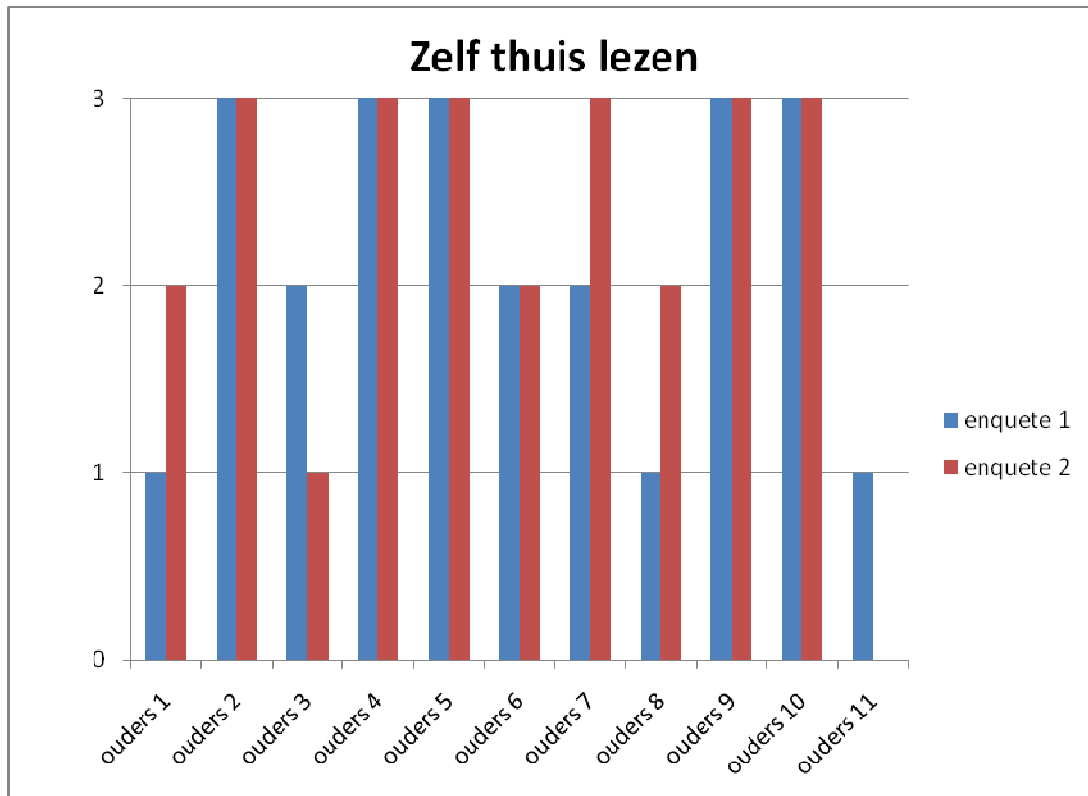
Ik kan in de bibliotheek boeken vinden die aansluiten bij het leesniveau van het kind

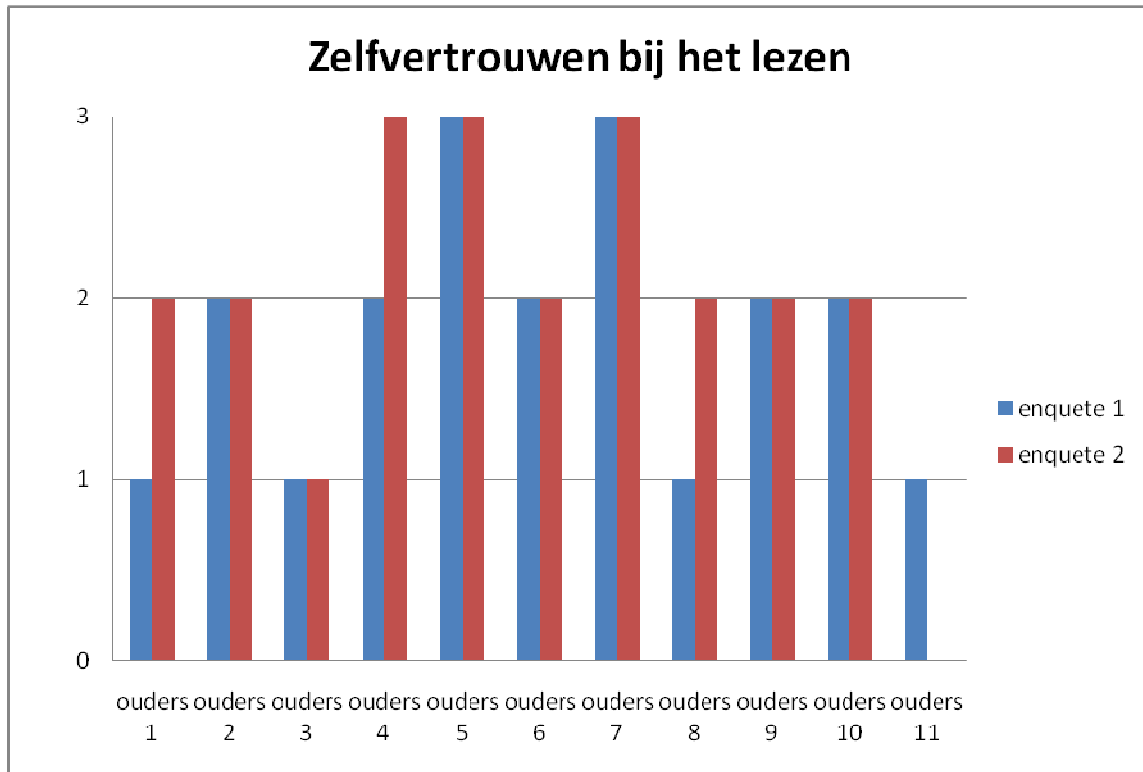

Leesbeleving:

De volgende vragen hebben betrekking op de leesbeleving van het kind, gezien door de ouders. De vraag 'Mijn kind leest meestal...' kwam alleen voor in de begin-enquête. De andere vragen zijn zowel in de begin- als in de eind-enquête gesteld en zijn daarom, ter vergelijking, samen in 1 grafiek verwerkt.

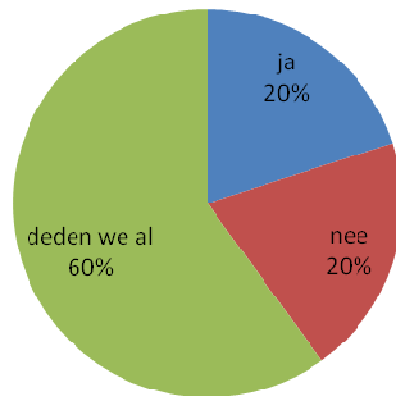

Leesaanpak:

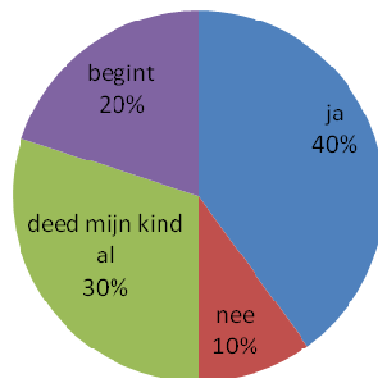
De volgende vragen gaan over de leesaanpak. De vragen zijn in beide enquêtes gesteld, zowel in de begin- als in de eind-enquête. Beide antwoorden van de vragen zijn met elkaar vergeleken. Gekeken is naar veranderingen in leesaanpak. De verandering is hetgeen dat hieronder wordt weergegeven.

Wij lezen nu vaker samen in een boekje (ouder + kind)

Mijn kind leest nu vaker zelf in een boekje

Evaluatie thuis lezen:

In de eind-enquête zijn enkele vragen opgenomen ter evaluatie van het project thuis lezen.

	nuttig	overbodig	ik was niet aanwezig	anders
Ik vond de informatieavond:	70%	0%	30%	0%

	nuttig	overbodig	niet gelezen	anders
Het informatiepakket in de leesmap vond ik:	100%	0%	0%	0%

	nuttig	overbodig	niet aan meegedaan	anders
Het project thuis lezen vond ik:	100%	0%	0%	0%

	doorgaan	even een pauze nemen en daarna weer verder gaan	stoppen	anders
Wat betreft thuis lezen wil ik de komende tijd:	60%	30%	10%	0%

	ja	nee	soms	geen lid	anders
In de bibliotheek kan ik nu, na het project thuis lezen, beter boeken vinden die aansluiten bij het niveau van mijn kind:	60%	10%	0%	20%	20%

Wilt u verder nog iets toevoegen?

Voor herhaling vatbaar

Mijn kind vond de eerste 5 weken leuk, daarna niet meer. Ik merk wel dat hij steeds meer zelf gaat lezen, al is hij nog onzeker. Hij pakte zowaar zelf een boek, om zelf te lezen!

De leesmap en het enthousiasme van Daimy heeft doorgewerkt naar de andere kinderen in het gezin. We hebben een leeshalfuurtje ingesteld na het eten. De andere kinderen hebben nu een zelfgemaakte leesmap.

Het lezen thuis is goed voor Brian geweest. Hij heeft wat meer zelfvertrouwen gekregen. Raad het aan altijd te doen!